

Acatiimi

KUKA OPETTAA?

Yliopistojen tutkintomäärää halutaan kasvattaa liki viidenneksellä vajaan kymmenen vuoden aikana.

Vielä ei tiedetä, kuka uusia opiskelijoita opettaa ja millä rahalla.

Apurahatyö

Tiesithän, että voit saada eläke- ja tapaturmavakuutuksen vähintään 4 kuukautta kestävän tieteen tai taiteen apurahatyösi ajaksi?

Tarkista kuulutko Mela-turvan piiriin: **mela.fi/apurahansaajat**

Tee vakuutushakemus ja hoida Mela-turvaasi kätevästi sähköisessä asiointipalvelussamme: **mela.fi/asiointipalvelut**

Ota yhteyttä

vakuutus@mela.fi • asiakaspalvelu 029 435 2650 • mela.fi

Mela

Tehokkaimmat työkalut kouluun ja työhön.

MacBook Pro alkaen 1299 €

Katso kaikki Back to School -tarjoukset 1store.fi!

1Store on Suomen suurin Apple Premium Reseller.
Olemme apunasi iloisen reippaalla asenteella,
verkossa ja myymälöissä.

Seuraa meitä @1storefinland

1Store Kamppi, E-kerros

Urho Kekkosenkatu 1
00100 Helsinki
+358 10 230 7300

1Store World Trade Center

Aleksanterinkatu 17
00100 Helsinki
+358 10 230 7300

1Store Tripla, 3. kerros

Fredrikanterassi 1
00520 Helsinki
+358 10 230 7300

1Store Hansakortteli

Yliopistonkatu 20
20100 Turku
+358 10 230 7300

Acatiimi

PÄÄTOIMITTAJA TUOMO TAMMINEN
PUH. 040 3511 196
TUOMO.TAMMINEN@ACATIIMI.FI

ILMESTYSPÄIVÄ 4/2021 30.8. 2020 • **24. VUOSIKERTA** PAINOS 12 000 KPL

• **VERKKOVERSIO** ACATIIMI.FI • **JULKAISIJAT** • PROFESSORILIITTO RY, TIETEENTEKIJÄT RY,
YLIOPISTOJEN OPETUSALAN LIITTO YLL RY • **ULKOASU** TUOMO TAMMINEN/PÄÄLAUSE •

TOIMITUSNEUVOSTO EEVASTIINA AHO (TIETEENTEKIJÄT), ELINA ANDERSSON-FINNE (PROFESSORILIITTO), TOMMI KOKKONEN (TIETEENTEKIJÄT), JOHANNA MOISANDER (PROFESSORILIITTO), SANTERI PALVIAINEN (YLL) JA OUTI YLITAPIO-MÄNTYLÄ (YLL)

• **PAINOPIIKKA** PUNAMUSTA, FORSSA • **ISSN** 1455 - 1608 •

PÄÄKIRJOITUS

Uuteen normaaliin yhdessä

JUKKA HEIKKILÄ
PUHEENJOHTAJA,
PROFESSORILIITTO

Poikkeuksellisen helteisen kesän jälkeen tullaan näkemään toden teolla, mitä uusi normaali tarkoittaa. Vieläkin on epävarmaa, missä määrin palataan työpaikoille ja miltä osin jatketaan etätyössä. Todenäköisimmältä vaikuttaa paluu yhdistelmään, jossa töitä tehdään edelleen enemmän etänä kuin ennen koronaa.

Konferensseja, seminaareja ja yhteistyötä on opittu järjestämään etänä, kokouksista puhumattakaan. Myös yliopistojen etäopetus ohjelmistoinen ja alustoinen toimii jo varsin hyvin. Tietojärjestelmiä ja opetusmateriaaleja muokataan erityisryhmien ja aistirajoitteisten saavutettavaksi, mikä tosin vaatii investointeja muun muassa tekstitysohjelmistoihin tai avustavaan henkilöstöön.

Opiskelijoita otetaan korkeasteelle ennätysmäärä, ja korkeakouluissa uusitaan tietojärjestelmiä siinä sivussa. Nämä uudistukset vaativat oman sovittelunsa, jotta arki saadaan rullaamaan.

Samalla pitäisi hakea eurooppalaisista lähteistä tulevaa rahoitusta

entistä pontevammin. Kesän kynnyksellä hyväksyttiin Suomenkin NextGenerationEU-elpymissuunnitelma: lisärahoitusta on tulossa tutkimusinfrastruktuureihin, vihreään siirtymään ja digitalisaatioon. Myös EU:n seitsenvuotisen rahoituskehityksen toimeenpano alkaa. Se tuo lisärahaa tutkimukseen ja opetukseen.

Juhannusviikolla asetettu parlamentaarinen TKI-työryhmä puolestaan miettii vaalikaudet ylittävää, pitkäjänteistä tutkimuksen ja innovaatiotoiminnan rahoitusta. Työryhmän pohdinnan lopputulema viitoittaa kansakunnan kehityslinjoja ja vaikuttaa suuresti suomalaisten yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen tulevaisuudennäkymiin.

Professoriliitto on toivonut, että lisärahoitus kanavoidaan nykyisten organisaatioiden ja instrumenttien kautta, jottei rahoitusarjapaisten kirjo lisääntyisi entisestään. Yritysten ja yhteiskunnan kanssa laajasti tehtävään vuoro-vaikutukseen tarvitaan joustavuutta, ennakoitavuutta ja pitkäjänteisyyttä.

ILMOITUKSET PIRUNNYRKKI OY,
KARI KETTUNEN, PUH. 0400 185 853,
KARI.KETTUNEN@PIRUNNYRKKI.FI

ILMOITUSHINNASTO 1/1 TAKAKANSI 4-VÄRI
1110 €, 1/1 MUUT SIVUT 4-VÄRI 950 €,
1/2 4-VÄRI 740 €, AUKEAMA 4-VÄRI 1320 €

MEDIAKORTTI ACATIIMI.FI/MEDIA.PHP

ILMESTYMINEN 2021

5. NRO 18. LOKAKUUTA

6. NRO 13. JOULUKUUTA

KANNEN KUVA
VILLE TIETÄVÄINEN

Näkemyksemme on korkea-koulusektorin ja selontekojen kanssa yhtenevä. Erityisesti pitkäjänteistä, yliopistojen vapaasti kohdennettavaa rahoitusta pitäisi lisätä, jotta moninaistuvista tehtävistä ja kasvavista koulutusmääristä selvittää laadukkaasti.

Yliopisto ei ole vielä valmis. Kuinka uuden toimintatavan mukaan tuomat lisätyöt ja lisäinvestoinnit päivitetään työsuunnitelmiin ja budjetteihin toistaiseksi voimassa olevassa rahoituskehiksessä?

Myös työyhteisöön vaikuttavia asioita on vielä kesken, kuten tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmia, luottamusmiessopimusten tarkistamisia ja tekijänoikeuksiin liittyviä sopimuksia ja käytänteitä. Tekijänoikeuskysymysten ratkominen vaikuttaa tekijänoikeusdirektiivin täytäntöönpano, joka tulee lausuntokierrokselle syyskuussa ja alkaa vaikuttaa suoraan yliopistojen tekijänoikeuksien hallinnointiin.

Osa edellä mainituista asioista kuuluu työehtosopimusneuvotte-

luihin, joiden tavoitteet liitot asettavat syksyllä. Miten neuvottelut lähtevät käyntiin olosuhteissa, joissa suuret työnantajat, kuten paperiteollisuus ja teknologiateollisuus, ovat pyrkineet paikalliseen sopimiseen? Se riippuu ensisijassa työnantajan edustajasta.

Näissä olosuhteissa, joissa etätyö ja -opiskelu ovat verottaneet sekä henkilökunnan että opiskelijoiden voimia, on muistettava pitää huolta henkilöstön vaikuttamismahdollisuuksista. Sitä olemme peräänkuuluttaneet vuosikausia.

Tiivis ja laaja paikallinen yhteistyö yliopistojen hallinnon ja yliopistoyhteisöä edustavien liittojen välillä on kriittisellä polulla. Toisaalta pyritään hyvään, kannustavaan palkkaratkaisuun ja toisaalta parempiin työolosuhteisiin uudessa normaalissa.

TES-neuvotteluiden ulkopuolelle jäävät asiat on ratkottava paikalliset olosuhteet ja parhaat kansainväliset käytänteet huomioon ottaen, yliopistolaisten ja yhteiskunnan parhaaksi. •

”Yritysten ja yhteiskunnan kanssa laajasti tehtävään vuorovaikutukseen tarvitaan joustavuutta, ennakoitavuutta ja pitkäjänteisyyttä.”

VAKIOT

Pääkirjoitus.....	4
Ledare.....	6
Kysymys-vastaus.....	20
Kolumni.....	22
Leader.....	42
Keskustelua.....	44
Kirja-arviot.....	46
Historian havinaa.....	51
Hallitusten päätökset.....	54
Yhteystiedot.....	55

ARTIKKELIT

sivu 8: **TUTKIJOITA PATISTELLAAN
AKATEMIAN ULKOPUOLELLE**

sivu 14: **SAAVUTETTAVUUS
VAATII YLIOPISTOILTA TYÖTÄ**

sivu 14: **OSA KÄRSII,
OSA KUKOISTAA ETÄTÖISSÄ**

sivu 16: **YLIOPISTOJEN KESTÄVÄ
KEHITYS HARVOJEN VASTUULLA**

sivu 24: **KUKA OPETTAA
LÄHIVUOSIEN TUHANSIA UUSIA
OPISKELIJOITA?**

sivu 33: **SYSSLUKUKAUDEN
OPETUS ALKAA HYBRIDIMALLILLA**

sivu 34: **MISSÄ ROOLISSA
TUTKIJA SOMETTAA?**

sivu 38: **KANSAINVÄLINEN
VARAREHTORI MARTIN MEYER**

LEDARE

JUKKA HEIKKILÄ

ORDFÖRANDE, PROFESSORSFÖRBUNDET

Tillsammans mot det nya normala

Efter denna exceptionellt varma sommar kommer vi verkligen kunna se vad det nya normala innebär. Det är fortfarande osäkert i vilken mån det är möjligt att återvända till arbetsplatserna och hur mycket man fortsätter arbeta på distans. Mest sannolik verkar en kombination som innehåller mer distansarbete än före coronaepidemien.

Vi har lärt oss samarbeta samt organisera konferenser och seminarier på distans, så även merparten av mötena. Också universitetens distansundervisning med behövlig programvara och plattformar fungerar redan rätt väl. Informationssystemen och undervisningsmaterialen håller på att bearbetas för att kunna användas även av specialgrupper och sensoriskt nedsatta personer. Visserligen kräver detta investeringar i bl.a. textningsprogram eller assisterande personal.

Det antas rekordmånga studerande till högskolestudier, medan högskolorna förnyar sina informationssystem. Dessa reformer kräver sina egna anpassningsåtgärder för att vardagen ska rulla vidare.

Samtidigt borde vi med allt större energi ansöka om finansiering hos europeiska källor. I början av sommaren godkändes också den finska NextGenerationEU-återhämtningsplanen: det har utlovats tilläggsfinansiering till forskningsinfrastrukturer, grön omställning och digitalisering. Även verkställandet av EU:s sjuåriga finansieringsram inleds. Detta medför tilläggsfinansiering till forskning och undervisning. Under midsommarveckan tillsattes en parlamentarisk FoUI-arbetsgrupp med uppgift att skapa en modell för långsiktig, av valperioder oberoende finansiering av forsknings- och innovationsverksamhet. Resultatet ger riktlinjer för nationell utveckling och inverkar i hög grad på de finländska universitetens och yrkeshögskolornas framtidsutsikter.

Professorsförbundet har önskat att tilläggsfinansieringen ska kanaliseras via nuvarande organisationer och instrument, för att finansieringslotteriets brokighet inte ska öka ytterligare. Växeln mellan företag och samhället förutsätter flexibilitet, förutsägbarhet och långsiktighet. Vår konception är på exakt samma linje med högskolesektorn och utredningarna. I synnerhet efterlyser vi en långsiktig finansiering som universiteten kan rikta själva för att förredömligt klara av de allt mer mångfacetterade uppgifterna och de ökade utbildningsvolymerna.

Universitetet är ännu inte färdigt. Den nya verksamhetskulturen medför extra arbete och tilläggsinvesteringar, men hur ska dessa

uppdateras i arbetsplanerna och budgetarna inom den nu gällande finansieringsramen?

Också mycket som gäller arbetsgemenskapen ligger ännu under arbete, t.ex. jämlikhets- och likabehandlingsplaner, granskningar av förtroendemannaaftal samt avtal och praxisar gällande upphovsrätten. Lösningarna till upphovsrättsliga frågor är anknutna till verkställandet av upphovsdirektivet som kommer ut på remiss i september och påverkar förvaltningen av universitetens upphovsrättsliga frågor direkt.

En del av frågorna ovan behandlas i kollektivavtalsförhandlingarna, vars målsättningar definieras av förbunden i höst. Hur inleds förhandlingarna i en situation där de stora arbetsgivarna såsom pappersindustrin och teknologindustrin satsar på lokala avtal? Det beror i första hand på arbetsgivarrepresentanten.

I dessa omständigheter där distansarbetet och -studierna har tårt på krafterna hos både personal och studerande bör vi komma ihåg att värna om personalens möjligheter att påverka. Detta har vi efterlyst i årtal.

Det täta och omfattande lokala samarbetet mellan universitetsförvaltningen och de förbund som representerar universitetssamfundet befinner sig på den kritiska linjen. Målet är å ena sidan en god, sporrande lönesättning, å andra sidan bättre arbetsförhållanden i det nya normala. De frågor som lämnas utanför kollektivförhandlingarna bör lösas med beaktande av lokala omständigheter och de mest lyckade internationella praxisarna, med de universitetsanställdas och samhällets bästa som mål. •

SVENSK ÖVERSÄTTNING:
LEENA-MAIJA ÅBERG-REINKE

PETRI BLOMQVIST

**”Tällä hetkellä huomaan pitäväni yliopistolla lähes kaikesta. Jopa hake-
muksen teko tuntuu
näin ensikertalaisena
kiehtovalta.” » s. 13**

YLIOPISTO-OPETTAJA
LAURA KETONEN

”Yliopisto ei ole taloyhtiö, joten sen ei tarvitse saada hiilipäästöjä nollaan keinolla millä hyvänsä, vaan meidän pitää kunnioittaa perustehtäviä.” » s. 16

FT MARJAANA SUORSA

VEIKKO SOMERPURO

”Kysyttäessä, eikö Vaasa ole pieni paikka, vastaan, että on se Kauhavaa isompi.”

» s. 38

VAASAN YLIOPISTON UUSI
VARAREHTORI MARTIN MEYER

Tohtoreita patistellaan akatemian ulkopuolelle

Liian harva tohtori päätyy yksityiselle sektorille, toteaa ministeriön työryhmän tuore loppuraportti. Tieteentekijöiden liiton kyselyn mukaan syy tuskin on nuorissa tohtoreissa.

**KOLME TOHTORIA
KERTOI ACATIIMILLE
OMAT URATARINANSA**

Yhä useamman tohtorin tulisi luoda ura akateemisen maailman ulkopuolella.

Osapuilleen näin voi tiivistää opetus- ja kulttuuriministeriön tutkijanurakysymyksiä käsitelleen työryhmän loppuraportin *Tohtorit yhteiskuntaa uudistamassa – monipuolistuvat tutkijanurat*.

Raportti on jatkoa ministeriön aiempien tutkijanuratyöryhmien raporteille. Uusimman raportin lähtökohdaksi on otettu **Sanna Marinin** hallitusohjelman ja kansallisen TKI-tiekartan tavoite Suomen tutkimus- ja kehitysmenojen osuuden nostamisesta neljään prosenttiin bruttokansantuotteesta.

Työryhmään kuului edustajia niin ministeriöstä, yliopistoista, ammattikorkeakouluista, henkilöstöjärjestöistä, elinkeinoelämän järjestöistä kuin tutkimuksen rahoittajista. Selkeänä näkemyksenään ryhmä ilmoitti, että tohtorien osaamista olisi yhteiskunnassa hyödynnettävä huomattavasti nykyistä laajemmin.

”Suomen nousu koronapandemiasta sekä talou-

dellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestävä kasvu tapahtuvat työtä tekemällä, ja entistä useammin työllä on oltava korkeakoulutettu tekijä. Tohtoreiden mahdollisuus vaikuttaa nimenomaan korkeakoulutusta vaativien uusien työpaikkojen syntymiseen on syytä tunnistaa ja tunnustaa,” kirjoittaa opetus- ja kulttuuriministeriön korkeakoulu- ja tiedepolitiikan osaston johtaja **Erja Heikkinen** raportin esipuheessa.

TOHTOREILLE LÖYTYY TÖITÄ

Tilastojen valossa tohtorien työllistyminen ei ole ongelma. Korkea koulutus näyttäisi yhä takaavan useimmille töitä. Vuoden sisällä valmistuneista tohtoreista oli vuoden 2018 lopulla töissä 86 prosenttia ja työttöminä 4 prosenttia. Ulkomaalaistaustaisten uusien tohtoreiden työllistyminen on silti vaikeampaa kuin suomalaisilla kollegoilla.

Tohtorit eivät kuitenkaan työllisty sinne, missä heitä raportin mukaan kaivattaisiin. Suomen merkit-

REETTA KIVELÄ,

TYÖELÄMÄPROFESSORI, YRITTÄJÄ,
44 VUOTTA

— En oikeastaan koskaan ole suunnitellut uraa, olen vain tarttunut tilaisuuksiin. Aloitin opintoni Helsingin yliopistolla kemiassa vuonna 1996 ja vaihdoin elintarvikekemian vuonna 1998. Alkuperäinen ajatukseni oli työllistyä elintarvike-teollisuuteen, ja päädyinkin Atrialle vuorotteluvapaan sijaiseksi vuonna 2004.

Teollisuudessa huomasin nopeasti, että minua kiinnostivat ennen muuta tutkimukselliset kysymykset. Ensimmäisiä asioitani oli selvittää, miksi tehtaassa keitetyt perunat jäivät liian koviksi. Oli kiinnostavaa keskittyä tuotteiden laatua ja kehitystä tukeviin suurten linjojen haasteisiin ja jättää uusien tuotteiden kehitys muille.

Olin Atrialla neljä vuotta, mutta vuonna 2007 yrityksessä tapahtui muutoksia. Samaan aikaan minua pyydettiin mukaan yliopistolle elintarvikekemian ja viljateknologiaa yhdistävään kaurahankkeeseen. Hanke oli erittäin kiinnostava, ja tein siinä väitöskirjani.

Väitöksen jälkeen vuonna 2011 mietin jäämistä akateemiselle uralle, mutta juuri silloin Fazer perusti tutkimusyksikön, jonne se halusi nimenomaan elintarvike-mian tohtoreita. Paikka tuntui niin sopivalta, että olisi ollut tuhlauksia olla hakematta.

Vuonna 2015 päätin ottaa vuorotteluvapaan. Halusin aikaa itselleni ja perheeleni ja suunnittelin kirjan kirjoittamista.

Ystäväni **Maija Itkonen** kuitenkin houkutteli minut perustamaan yhteisen yrityksen. Gold&Green aloitti vuonna 2015.

Hieman onnekkaastikin onnistuimme nopeasti kehittämään Nyhtökauran, ja myimme yrityksen enemmistön vuonna 2016. Ehtona oli, että jatkoin siellä vuoteen 2019.

Startup-vuosien jälkeen kaipasin taas uutta. Minua sitoo kuitenkin kilpailukielto, joten en voinut mennä teollisuuteen. Dekaanini **Ritva Toivosen** puhelu kiinnostuksestani työelämäprofessuuriin tuli hyvään saumaan. Nyt päätyöni on kehittää yliopistolla uutta Viikin Food Design Factorya auttamaan opiskelijoita tuotteistamaan ideoitaan.

Viihdyn yliopistolla oikein hyvin, mutta valitettavasti työelämäprofessuurit ovat määräaikaaisia. Teollisuudessa työskennellessä ei synny julkaisuja, joiden avulla voisi hakea akateemisia virkoja. Se on tavallaan sääli, vaikka ymmärrän toki yliopiston oman meritoitumistavan. •

MATTI JUTILA

YLITARKASTAJA, 42 VUOTTA

— Olin aina kiinnostunut tutkijanurasta. Tein jo Lapin yliopistoon tekemästäni gradusta vuonna 2003 tieteellisen julkaisun Latvian vähemmistöpolitiikasta.

Sain vuonna 2003 jatko-opiskelupaikan Helsingin yliopistosta ja parin lyhyen apurahan jälkeen tutkijakoulupaikan. Tutkimuksen ohessa opetin tuntiopettajana ja toimitin tieteellistä lehteä. Viihdyin yliopistolla oikein hyvin, eikä palkkakaan ollut hassumpi. Oikeastaan voin sanoa pitäväni kaikista kolmesta yliopistotyön päätehtävästä.

Väitöstyötä pidensi hieman vanhempainvapaata, mutta väittelin vuonna 2011 kansainvälisestä vähemmistöjen suojelusta. Väitöksen jälkeen sain vuoden sijaisuuden yliopistonlehtorina Helsingin yliopistossa.

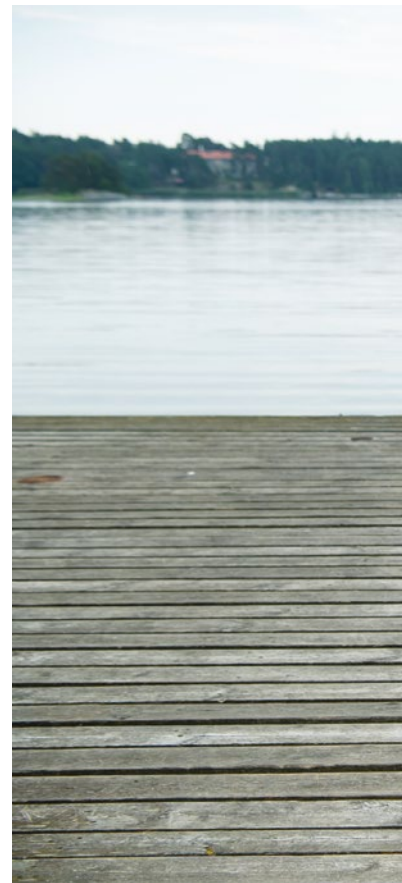
Silloin hain myös Minnesotan yliopistossa olevaa määräaikaista suomalaisen apulaisprofessorin paikkaa. Sain sen ja vietimme perheeni kanssa vuodet 2012–2015 Yhdysvalloissa. Viihdyin hyvin, vaikka sikäläisessä järjestelmässä oli huonotkin puolensa: kun saimme toisen lapsen, sain palkallista vanhempainvapaata nautettavaksi kaksi viikkoa.

Suurempi sokki oli kuitenkin palata

vuonna 2015 Suomeen, tällä kertaa Turun yliopistoon hoitamaan yliopistonlehtorin määräaikaaisuutta. Yhdysvalloissa akateemista henkilökuntaa tuetaan monin tavoin: professoreilla on paitsi opetusassistentit myös sihteereitä ja muuta tukihenkilöstöä. Meillä ne on säästösyistä karsittu pois. Huomasin erilaisten seurantarjestelmien kanssa kulu- van yllättävän paljon aikaa, piti syöttää kuitteja ja työtunteja. Työtunnit piti vielä kirjata sopimuksen, eikä todellisten töiden mukaan. Ei tässä ole järkeä, ajattelin.

Vuoden päästä pesti oli katkolla. Olisin lopulta saanut jatkoa, mutta hain Ihmisoikeusliittoon asiantuntijaksi. Pääsin sinne, ja yhden pätjän jälkeen minut vakinaistettiin. Vuonna 2017, 38-vuotiaana, minulla oli ensimmäistä kertaa elämässäni vakityö. Järjestöpuolen palkat ovat kuitenkin pienet, joten hain vuonna 2019 virkamieheksi, yhdenvertaisuusvaltuutetun toimistoon. Nyt minulla on vakivirka.

En usko enää palaavani yliopistolle, mutta dosenttina olen opettanut noin yhden kurssin lukuvuodessa. Tosin nyt keväällä jätin kurssin väliin, kun se olisi täytynyt pitää etänä. Etäkurssin pito ei ole yhtä palkitsevaa ja vaatii aika paljon säätöä. Ja nyt minun ei ole pakko säätää. •

tävät vientiyritykset työllistävät selvästi vähemmän tohtoreita kuin muiden Pohjoismaiden suurimmat vientiyritykset, raportissa todetaan.

Eriytyisen selkeästi tämä näkyy yritysten tutkimus- ja kehitystyössä. Vaikka Suomessa tehtävien t&k-henkilötyövuosien enemmistö, 58 prosenttia, syntyy yksityisellä sektorilla, tohtorien tekemistä t&k-henkilötyövuosista yksityisellä sektorilla syntyy vain 7 prosenttia.

Tämä on ongelma, koska raportissa viitatus Tilas- tokeskuksen selvityksen mukaan Suomen kilpailukykyä voitaisiin parantaa ja pk-yritysten vientipohjaa laajentaa yritysten henkilöstön osaamistasoa nostamalla.

Tohtoreiden ja lisensiaattien määrä on viime vuosina kuitenkin kasvanut: vuonna 2019 tohtoreita ja lisensiaatteja oli yritysten t&k-tehtävissä 11 prosenttia enemmän kuin vuonna 2016. Tohtorien ja lisensiaattien osuus oli silti edelleen alle 8 prosenttia yritysten t&k-väestä.

Tohtoreiden t&k-henkilötyövuosista suurin osuus, 36 prosenttia, tehdään edelleen korkeakouluissa.

YLIOPISTO SUOSIKKI, MUUTKIN SEKTORIT KIINNOSTAVAT

Raporttia lukiessa välittyy kuva kohtaanto-ongelmasta. Suomessa koulutetaan jatkuvasti osaavia tohtoreita, mutta tutkimusorganisaatioiden ulkopuolella heidän osaamistaan hyödynnetään vajavaisesti.

Syynä nähdään asenneongelmat niin yrityksissä kuin nuorten tutkijoiden joukossakin. ”Tohtoreiden verrattain pientä määrää selittävät käytännöt ja käsitykset niin yrityksissä kuin tohtorikoulutettujen keskuudessa”, raportissa kirjoitetaan.

Raportissa ehdotetaankin tutkijakoulutuksen kehittämistä niin, että tuore tohtori näkisi työelämän merkittävästi akateemista ympäristöä laajempaan.

Tieteentekijöiden viime talvena nuoremmille tutkijoille tekemä kysely ei kuitenkaan tue käsitystä, että väitöskirjaa tekevät tai vasta väittelleet tutkijat eivät olisi kiinnostuneista töistä yliopiston ulkopuolella.

Ura yliopistolla oli kyllä nuorille tutkijoille mieluisimmaksi koettu uravaihtoehto. Se kiinnosti 86:ta prosenttia vastaajista. Melkein yhtä kiinnostava oli myös ura julkisella sektorilla, kuten tutkimuslaitoksessa. Työpaikka yksityisellä sektorilla kiinnostaisi 68:aa prosenttia, kolmannella sektorilla 49:ää prosenttia ja ammattikorkeakoulussa 35:tä prosenttia vastaajista.

Vieraimpana uravaihtoehtona Tieteentekijöiden kyselyssä nähtiin yrittäjäyys, joka kiinnosti 26:tta prosenttia nuorista tutkijoista. Kyselyä käsittelevä raportti *Uravaihtoehtojen risteyksessä* julkaistaan syyskuun alussa.

URAOHJAUS KEHITTYY

Tieteentekijöiden kyselystä näkyy, että yliopistojen tohtoriohjelmat ovat viime aikoina kehittäneet uraohjaustaan. Tieteentekijöiden edelliseen, vuonna 2017 tehtyyn kyselyyn verrattuna tohtorintutkintoja suorittaville tarjotaan entistä monipuolisempaa ura-

OLETKO HARKINNUT VIIMEISEN 12 KK:N AIKANA SEURAAVIA URANVAIHTOSUUNNITELMIA?

Osuus vastaajista. Vastaajat saivat valita useamman kuin yhden vaihtoehtoon. N=1517.

Siirtymistä yksityiselle sektorille	56 %
Siirtymistä julkiselle sektorille (ml. tutkimuslaitokset)	53 %
Siirtymistä täysin toisiin tehtäviin	44 %
Saman sektorin sisällä työpaikan vaihtoa	33 %
Siirtymistä kolmannelle sektorille	25 %
Siirtymistä yrittäjäksi / yritystoiminnan aloittamista	24 %
Siirtymistä yliopistosektorille	20 %
Jokin muu, mikä?	5 %

LÄHDE: URAVAIHTOEHTOJEN RISTEYKSESSÄ. TIETEENTEKIJÖIDEN KYSELY NUOREMMILLE TUTKIJOILLE 2020-2021

TOHTOREIDEN TEKEMIEN T&K-HENKILÖTYÖVUOSIEN SUHTEELLINEN OSUUS ERI SEKTOREIDEN T&K-HENKILÖSTÖN TEKEMÄSTÄ TUTKIMUSTYÖSTÄ (%)

Sektori	2000	2008	2018	2019
Yliopistot	24	30	42	41
Ammattikorkeakoulut	7	14	17	16
Yliopistolliset sairaalat	26	26	30	23
Valtion hallinnonala ja muut julkiset laitokset	13	21	32	32
Yksityinen voittoa tuottamaton sektori	16	30	37	38
Yrityssektori: Teollisuus	2	4	7	7
Yrityssektori: Muut toimialat	4	5	7	7

LÄHDE: TOHTORIT YHTEISKUNTA UUDISTAMASSA - MONIPUOLISTUVAT TUTKIJANURAT / TUTKIMUS- JA KEHITTÄMISTOIMINTA, TILASTOKESKUS

ohjausta, Tieteentekijöiden erityisasiantuntija **Miia Ijäs-Idrobo** kertoo.

– Silti tyypillisin uraohjauksen muoto on keskustelu urasuunnitelmista oman väitöskirjaohjaajan kanssa. Monipuolisemmat urasuunnittelun tuen muodot tavoittavat vielä melko pienen joukon nuorempia tutkijoita. Seuraavan tavoitteen tulee olla uraohjauksen ja työelämäyhteistyön laajentaminen yhä useamman nuoremmen tutkijan ulottuville tieteentalasta riippumatta.

BISNESOSAAMISEN OPETUSTA TOHTOREILLE?

Entäpä sitten työnantajapuoli? Mikseivät yritykset rekrytoi enempää tohtoreita t&k-tehtäviin?

OKM:n työryhmän arvelee syyn löytyvän ehkä tohtorikoulutuksen yksipuolisuudesta.

Vaikka tutkijakoulutus antaa erinomaisen taustan tieteelliselle ja teknilliselle asiantuntijuudelle, yrityksissä tarvitaan myös muunlaista osaamista, raportissa todetaan. Tällaista osaamista olisi muun muassa asiakkaiden tarpeiden ymmärtäminen, liiketoimintaosaaminen ja kyky soveltaa tietoa käytännössä.

”Opinnoissa voisi olla tarpeen kohdata useammin tehtävänäsetteluja, joissa tieteellisten reunaehtojen lisäksi joudutaan huomioimaan liiketoiminnalle tyypillisiä rajoitteita”, raportissa ehdotetaan. Myös väitöskirjan sisällön arvioidaan voivan vaikuttaa työllistymiseen.

Kehittämistä voi olla myös osaamisen markkinoinnissa.

”Tutkijakoulutettujen tulisi pystyä paremmin kirjastamaan itselleen ja työnantajille omaa monipuolista osaamistaan, soveltamiskykyään ja ratkaisukeskeistä lähestymistapaa”, raportissa kirjoitetaan. •

EHDOTUKSIA URAPOLKujen LAVENTAMISEKSI

OKM:n raportin lopussa esitetään konkreettisia toimenpideehdotuksia urapolkujen laajentamiseksi. Jokainen työryhmän taustaryhmä esitti omansa. Iso osa niistä jää yleiselle tasolle.

Yliopistot esimerkiksi ilmoittavat lisäävänsä yhteistyötä elinkeinoelämän kanssa. Yliopistojen tulisi myös tukea työjaksoja yliopiston ulkopuolella osana koulutusta ja tutkijanuralla meritaitumista. Alla henkilöstöjärjestöjen raportissa esittämät toimenpiteet tutkijanurien monipuolistamiseksi:

1. Tieteentekijät sitoutuu kaikessa viestinnässään avaamaan tieteentekijöiden moninaisia urapolkuja nykyistä enemmän.
2. Tieteentekijät on käytettävissä kaikissa yliopistoissa järjestettävissä uusien väitöskirjatutkijoiden orientaatiotilaisuuksissa, ja kertoo niissä tutkittuun tietoon pohjautuen tohtoreiden monipuolisista työurista ja mahdollisuuksista sekä suomalaisen työelämän pelisäännöistä myös yliopiston ulkopuolella.
3. Tieteentekijät tekee kolmikielisen koulutuspaketin, joka toimii eri alojen väitöskirjatutkijoiden infoissa. Liitto tukee kansainvälisten tutkijoiden integraatiota järjestämällä näille tilaisuuksia, joissa kerrotaan hiljaisesta tiedosta työnhaussa ja suomalaisesta työelämästä ja joissa lisätään työelämä tietoutta.
4. Professoriliitto sitoutuu edistämään tutkijanuria huolehtimalla siitä, että professoreilla on riittävästi aikaa väitöskirjatutkijoiden ohjaukseen, ja myötävaikuttamalla siihen, että tutkimuksen rahoitus on riittävää. •

LAURA KETONEN

YLIOPISTO-OPETTAJA, 42 VUOTTA
— Menin suoraan lukiosta Jyväskylän yliopistoon opiskelemaan fysiikkaa.

Valinta oli aika käytännönläheinen: olin aina pärjännyt luonnontieteissä ja halusin pois Turusta, jonnekin jossa voi hiihtää. Jyväskylä osoittautui hyväksi valinnaksi. Tein tutkintoni kuudessa vuodessa ja suoritin samalla pedagogiset opinnot. Graduni tein luokanopettajaopiskelijoiden energiaa koskevista käsityksistä.

Opiskeluaikana menin naimisiin ja valmistuttuani sain kaksi lasta, joten aloitin työurani opettajana kunnolla vasta vuonna 2010. Sain silloin puolentoista vuoden viransijaisuuden. Sen loputtua olisin jäänyt työttömäksi, joten päätin opiskella vielä kemianopettajan pätevyyden matematiikan ja fysiikan lisäksi. Kävin myös kysymässä professorilta jatko-opinnoista,

mutta mikään tarjolla ollut projekti ei tuntunut omalta.

Lisäpätevyys auttoi työllistymään. Vuodesta 2013 sain ensin sijaisuuden ja 2014 vakipaikan. Huomasin myös, että opettajana minua kiinnosti kokeilla uutta. Aloin pitää blogia, jossa kerroin kokeiluistani. Sen ansiosta minut pyydettiin kaupungin työryhmään kehittämään perusopetuksen oppilasarviointia.

Sen myötä kiinnostukseni tutkimukseen kasvoi, ja vuodesta 2017 aloin tehdä työn ohessa väitöskirjaa oppilaiden keskinäisestä vertaisarvioinnista. Syksyllä 2018 otin virkavapaata ja lähdin vuodeksi yliopisto-opettajaksi. Yläkoulussa iso osa työstä on kasvattamista, joten tuntui yllykseltä, kun yliopistolla pystyi keskittymään opettamiseen. Kaksi seuraavaa vuotta jatkoin yliopistolla projektitutkijana.

Kolmen vuoden virkavapaan jälkeen

jouduin päättämään, palaanko kouluun vai otanko lopputilin. Päätin jäädä yliopistolle, vaikka koulumaailman kollegoja jäikin ikävä ja vakituisen työpaikan menetys kirpasi.

Väittelin keväällä ja syyslukukaudella jatkan yliopisto-opettajana. Samalla teen rahoitushakemusta tutkimushankkeelle, jossa olisi tarkoitus selvittää vanhan laitokseni fysiikan opetuksen kehittämistä.

Tällä hetkellä huomaan pitäväni yliopistolla lähes kaikesta. Jopa hakeuksen teko tuntuu näin ensikertalaisena kiehtovalta. Toisaalta tutkijan urapolkuun usein liitetty ajatus ulkomailta tehdystä postdoc-kaudesta ei kyllä perheellisenä tunnu realistiselta ajatukselta.

Tällä hetkellä tuntuu kuitenkin siltä, että yliopisto on minun paikkani, ainakin jos rahoitusta löytyy. Usein mietin, että olenpa onnellinen, kun saan tutkia itseäni kiinnostavia asioita. •

38 keinoa kohti saavutettavuutta

Tuore selvitys kiinnittää huomiota opiskelijoiden ja henkilöstön osallistamiseen.

Korkeakoulujen saavutettavuutta on edistetty 1970-luvulta lähtien. Tuolloin Helsingin yliopiston vammaiset opiskelijat alkoivat perätä tasavertaisia opiskelumahdollisuuksia. Edistytty on, mutta vielä on paljon tehtävää, kertoo *Kohti saavutettavampaa korkeakoulutusta ja korkeakoulua* -selvitys. Selvityksessä siteerataan muun muassa viimevuotista raporttia, jonka mukaan esimerkiksi korkeakoulujen yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa edistävä työ ”näyttää suunnitelmien perusteella useimmiten ponnettomalta”.

Selvityshenkilö **Tapio Kosunen** kesäkuussa OKM:lle jättämän raportin lopuksi on listattu kaikkiaan 38 kehittämistavoitetta. Käsittelemme viereisellä sivulla niistä muutamaa.

Laaja selvitys lähestyy saavutettavuutta monipuolisesti. Saavutettavuudella tarkoitetaan korkeakoulun

fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen ympäristön järjestämistä siten, että jokainen voi ominaisuuksistaan riippumatta toimia yhdenvertaisesti muiden kanssa. Fyysinen saavutettavuus tarkoittaa esimerkiksi sitä, että luentosaliin pääsee pyörätuolilla ja tietojärjestelmiä pystyy käyttämään myös näkövammaisen. Psyykinen saavutettavuus kuvaa asenneilmapiiiriä ja suhtautumista erilaisuuteen, ja sosiaalinen saavutettavuus erilaisia saavutettavuutta edistäviä käytäntöjä, strategioita ja suunnitelmia. Keskeinen käsite selvityksessä on myös mahdollisuuksien tasa-arvo.

”Korkeakoulu ei ole kaikille sen jäsenille paikka, jossa jokainen voi keskittyä opiskeluun, opettamiseen tai muuhun työhön niin, että saavuttamattomat rakenteet, toimintaympäristöt tai asenneilmapiiiri eivät estä kenenkään potentiaalin toteutumista”, raportissa todetaan. •

TUOMO TAMMINEN

KYSELY: OSA KÄRSII, OSA KUKOISTAA ETÄTÖISSÄ

Tieteentekijät ovat kokeneet koronapandemian aiheuttaman poikkeustilan hivenen raskaammaksi kuin vuosi sitten, mutta keskimäärin ihmisten työhyvinvointi on pysynyt ennallaan. Näin kertoo Tieteentekijöiden touku-kuussa toteutettu kysely. Edellinen vastaava kysely tehtiin toukokuussa 2020. Vastaajia oli kummassakin yli tuhat.

Keskiarvo peittää taakseen

sen, että pandemia on kohdellut ihmisiä hyvin eri tavalla. Kaikista vastaajista 20 prosenttia koki työhyvinvointinsa nousseen, 42 prosenttia laskeneen. Osalle etätöiden yleistymisen on ollut toivottu asia, joka on edistänyt työhyvinvointia ja työskentelyä. Osa taas toivoo paluuta työpaikalle ja pelkää työtilojen tulevaisuuden puolesta.

— Virtuaalisissa kohtaamisissa ei välity yhteisön hiljaista tietoa, eikä opiskelijoiden ohjaaminen Zoomin välityksellä vastaa aidosti kasvokkain käytävää keskustelua.

Tiloilla on merkitystä paitsi tutkimus- ja opetustehtävissä työskentelevien myös opiskelijoiden jakamisen ja hyvinvoinnin kannalta, Tieteentekijöiden puheenjohtaja **Maija S. Peltola** sanoo tiedotteessa.

Etätöistä on ollut harmia etenkin perheellisille ja pienissä asunnoissa asuville. Ulkomaalaistaitaiset vastaajat taas ovat kärsineet siitä, etteivät ole voineet matkustaa kotimaahansa. Joidenkin työnantajat ovat kieltäneet matkustamasta tai eivät ole sallineet etätöitä ulkomailta. •

SAAVUTETTAVUUTTA KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET YLIOPISTOLAKIIN

Ensimmäinen raportissa mainittu tavoite on lisätä yliopistolakiin ja ammattikorkeakoululakiin velvoite edistää korkeakoulutuksen saavutettavuutta. Lisäksi korkeakoulujen tulisi tehdä omat saavutettavuussuunnitelmansa, jotka hyödyntäisivät valtakunnallista suunnitelmaa. Suunnitelmat kytkettäisiin myös korkeakoulujen ohjaukseen.

Yliopisto- ja ammattikorkeakoulu-laissa ei säädetä yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämisestä. Toisaalta tasa-arvolaki ja yhdenvertaisuuslaki edellyttävät oppilaitoksilta tasa-arvosuunnitelmaa ja yhdenvertaisuussuunnitelmaa jo nyt. Tästä syystä Unifi, Arene ja suurin osa korkeakouluista vastustavat saavutettavuuden edistämisen kirjaamista lakiin. Unifi esimerkiksi ei pitänyt tavoitteen kirjaamista lakiin tarkoituksenmukaisena, ”sillä se poikkeaisi nykyisistä yliopistolakiin kirjatusta tehtävistä”. Kaikista lausunnonantajista enemmistö tuki tavoitetta. •

LISÄÄ ALOITUSPAIKKOJA ETENKIN HYVIN TYÖLLISTÄVILLE ALOILLE

Tavoite numero 6 on nostaa koulutus- ja osaamistasoa niin, että vähintään 50 prosenttia nuorista aikuisista suorittaa korkeakoulututkinnon vuonna 2030. Tämä on tavoitteena myös keväällä julkaistussa hallituksen koulutuspoliittisessa selonteossa.

Lisäaloituspaikat pitäisi raportin mukaan suunnata ennen kaikkea niille aloille ja alueille, joilla koulutukselle on kysyntää ja joilta työllistytään hyvin.

Tällaisia aloja olisivat esimerkiksi lääketiede ja oikeustiede. Niillä perhetaustan vaikutus on suuri: korkeasti koulutettujen vanhempien lapset päätyvät yliopistoihin paljon todennäköisemmin kuin vähän koulutettujen.

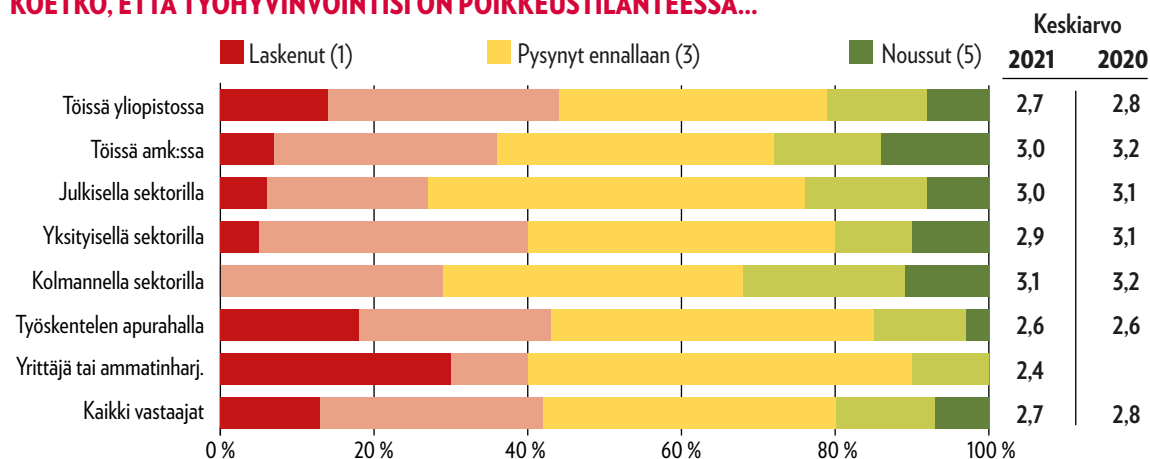
Raportissa kaivataan jatkotutkimusta esimerkiksi siitä, mitä etuja ja haittoja olisi valintamenettelystä, jossa opiskelupaikat arvottaisiin tietyn osaamistason ylittävien hakijoiden kesken. •

OPISKELIJAT JA HENKILÖSTÖ MUKAAN KEHITYSTYÖHÖN

Tavoitteen numero 15 mukaan opiskelijat ja henkilöstö pitää ottaa mukaan laatimaan esimerkiksi korkeakoulujen strategioita sekä saavutettavuus-, tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmia. Korkeakoulujen tehtävänä olisi varmistaa, että valmisteluun osallistuvien ihmisten joukko on moninainen ja että osallistumisen ja moninaisuuden toteutumista päätöksen teossa arvioidaan säännöllisesti.

Aiemmin tehdyn tutkimuksen mukaan korkeakoulujen johdossa suhtaudutaan saavutettavuuden toteutumiseen optimistisemmin kuin opettajien ja opiskelijoiden joukossa. Opettajat kritisoivat vastauksissaan saavutettavuuden kehittämisen epäjohtonmukaisuutta. Opiskelijoiden avovastauksissa toistuivat esimerkiksi ongelmat opintojen joustavuudessa, opetusmenetelmissä, opettajien saavutettavuudessa, opiskelumateriaaleissa ja palautteen saamisessa. •

KOETKO, ETTÄ TYÖHYVINVOINTISI ON POIKKEUSTILANTEESSA...

Kestävään kehitykseen ei päästä juhlapuheilla

Työ kestävän kehityksen eteen voi henkilöityä, vaikka kyseessä on vaativa asiantuntijatyö siinä missä muukin organisaation kehittäminen.

Kestävän kehityksen edistäminen on tullut näyttävästi mukaan korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten tavoitteisiin ja strategioihin. Tuttu esimerkki on hiilijalanjäljen pienentäminen lentomatkailua vähentämällä. Lisäksi korkeakoulu tai tutkimuslaitos voi kompensoida työntekijöidensä tekemiä lentomattoja laittamalla rahaa vaikkapa metsien istutukseen.

Arjessa kestävyystyö ei kuitenkaan ole näin yksinkertaista, kertoo FT **Marjaana Suorsa**, joka toimi Turun yliopiston ensimmäisenä kestävän kehityksen projektipäällikkönä huhtikuun loppuun asti.

– Yliopisto ei ole taloyhtiö, joten sen ei tarvitse saada hiilipäästöjä nollaan keinolla millä hyvänsä, vaan meidän pitää kunnioittaa perustehtäviä. Pitää esimerkiksi muistaa, että tutkimustyössä kansainvälisyys on tärkeää. Vaikka lennot vähenivät paljon vuonna 2020, se ei ollut vain hyvä asia. Paljon tutkimusta jäi tekemättä, kun tutkijat eivät päässeet kentälle, tutkimusvierailuille tai kongresseihin, Suorsa sanoo.

KOULUTUS ON KESTÄVÄÄ KEHITYSTÄ

Kestävään kehitykseen tähtäävässä kestävyystyössä tavoitellaan useita yhteiskunnallisia ja ympäristöön liittyviä hyötyjä samaan aikaan. Esimerkiksi tärkeän ilmastotavoitteen saavuttamiseksi yritetään hillitä il-

mastonmuutosta vähentämällä päästöjä. Tällöin kestävästä on saavutusta hiilineutraalius viimeistään vuoteen 2030 mennessä.

Tämä on kuitenkin vain yksi osa kokonaisuutta. Kestävään kehitykseen kuuluvat ympäristöasioiden lisäksi muutkin YK:n kestävän kehityksen tavoitteet: terveyden, hyvinvoinnin ja koulutuksen lisääminen sekä tasa-arvon, ihmisoikeuksien ja rauhan tavoittelemine ja köyhyyden poistaminen.

Korkeakoulujen lakisääteisistä tehtävistä koulutus on siis suoraan mainittu kestävän kehityksen tavoitteissa. Myös tutkimus ja kehitys lisäävät yhteiskunnan kestävyttä, koska moni korkeakoulu suuntaa tutkimusta ja hankkeita entistä enemmän kestäviin aiheisiin ja perustaa jopa erillisiä kestävän kehityksen tutkimuskeskuksia – kuten esimerkiksi Helsingin yliopistossa on tehty.

Näin ollen esimerkiksi syöpälääkkeiden kehittäminen eli terveyden edistäminen on itsessään kestä-

LAURI VOUTILAINEN

vän kehityksen ydintä. Niin myös tutkimustyö ympäristön ja yhdenvertaisuuden puolesta.

LISÄÄ HIILIKÄDENJÄLKEÄ

Kestävyyssyöissä erotetaan toisistaan hiilijalanjälki ja hiilikädenjälki. Hiilijalanjäljellä tarkoitetaan päästöjä, joita pyritään vähentämään. Hiilikädenjäljellä sen sijaan tarkoitetaan hiilidioksidipäästöjen vähentämiseen tähtäävää toimintaa.

Tätä osaamista kasvatetaan esimerkiksi kestävän kehityksen kursseilla, joita on alettu jo toteuttaa korkeakouluissa. Esimerkiksi kaikissa 24 ammattikorkeakoulussa opiskelija voi valita ympäristövastuullisuuskurssin, ja vastaavia kursseja on yliopistoissakin.

– Yliopistot kouluttavat monenlaisia asiantuntijoita, joilla pitää olla valmiudet edistää kestävä kehitystä tulevassa ammatissaan. Siksi yleisten valmiuksien lisäksi myös koulutusalaakohtaiset kestävä kehityksen opinnot ovat tärkeitä, Suorsa sanoo.

”Vaikka lennot vähenivät paljon vuonna 2020, se ei ollut vain hyvä asia. Paljon tutkimusta jäi tekemättä, kun tutkijat eivät päässeet kentälle, tutkimusvierailuille tai kongresseihin.”

MARJAANA SUORSA

Marjaana Suorsa

Sari Ahvenlampi

Eeva Primmer

Kestävyys näkyy nykyisin vahvasti myös tutkimusaiheissa.

– Korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten tutkimustoiminta lisää yhteiskunnan kestävyyttä esimerkiksi tarjoamalla uusia konkreettisia kestävyysratkaisuja ja luotettavaa tutkimustietoa päätöksenteon tueksi. Myös esimerkiksi tutkimustietojärjestelmiin voi lisätä YK:n kestävän kehityksen tavoitteita, Suorsa sanoo.

Samalla tavalla kestävän kehityksen tavoitteet voidaan liittää osaksi opetussisältöjä. Esimerkiksi Oulun ammattikorkeakoulussa on jo pitkään merkitty tietojärjestelmään, jos opintojaksolla on kestävään kehitykseen liittyvää sisältöä, laatu päällikkö **Sari Ahvenlampi** kertoo.

– Vastuullisuus- ja kestävyysajattelu on tuotu mukaan opintoihin alakohtaisesti. Myös siihen liittyvää hanketoimintaa on koko ajan, olemme esimerkiksi mukana Pohjois-Pohjanmaan ilmastotyössä.

UUSIA KESTÄVYYSOSAAJIA

Parhaimmillaan kestävän kehityksen osaaminen voi olla niin syvää, että opiskelija valmistuu kestävän

kehityksen asiantuntijaksi. Esimerkiksi Helsingin yliopiston kestävyystieteen instituutti Helsus on monialainen tutkijayhteisö, joka tarjoaa kestävyyskoulutusta muun muassa graduvaiheen opiskelijoille.

– Helsus tekee yritysyhteistyötä, jossa se vie opiskelijat yrityksen kanssa tekemään kestävyysparannuksia eli luo ammattikuntaa, joka pystyy tekemään jatkossa kestävyystyötä, Helsuksen neuvottelukunnan jäsen, professori **Eeva Primmer** sanoo.

Esimerkiksi tänä vuonna Helsuksessa käynnistyi elintarvikeyritys Pauligin kanssa yhteistyö, jossa etsitään keinoja ruokahävikin vähentämiseksi.

Eeva Primmer on myös Suomen ympäristökeskuksen tutkimusjohtaja. Hän kertoo, että valtion tutkimuslaitoksissa kestävyystyö on osa laitosten ydintehtäviä. Esimerkiksi Syke, Ilmatieteenlaitos, Ruokavirasto, Luonnonvarakeskus ja THL tuottavat YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden edistämiseen tarvittavaa tutkimustietoa.

– Valtion tutkimuslaitokset raportoivat vastuullisuudestaan, ja monilla on raportointia tukevat laatu järjestelmät. Esimerkiksi Sykessä me arvioimme

kaikkien hankkeiden ympäristövaikutukset ennen kuin käynnistämme ne, Eeva Primmer sanoo.

KOVAA ASiantuntijatyötä

Kestävää kehitystä arvostetaan. Opiskelijat saattavat nykyisin jopa valita opiskelupaikkansa kestävän kehityksen kurssien perusteella. Silti kestävyystyö ei etene aina niin nopeasti kuin voisi toivoa. Miksi?

— Kestävän kehityksen työ korkeakouluissa on vielä melko uusi asia. On tärkeää ymmärtää, että kestävä kehitys ei ole vain juhlapuheita, vaan se vaatii käytännön työtä ja sitoutumista. Tämä vie aikaa, Suorsa sanoo.

Vaikka kestävyystyö on kovaa asiantuntijatyötä, tällä hetkellä koko yliopiston sisäinen kestävyystyö voi olla vain yhden tai kahden yliopisto-organisaation kestävyystyöhön palkatun ihmisen harteilla.

Korkeakouluilla on muutenkin vielä parannettavaa. Esimerkiksi materiaaleja ja laboratoriotarvikkeita voisi tilata enemmän yhteiskäyttöön. Tiloissa kannattaisi ottaa huomioon yhdenvertaisuus.

— Esteettömyys takaa, että myös vammaiset ja perheelliset opiskelijat pääsevät helpommin paikalle. Siksi tiloissa pitää olla pyörätuoliramppi ja lastenhoidtohuone, Suorsa sanoo.

VERTAISTUKI TARPEEN

Marjaana Suorsa on perustanut kestävän kehityksen ja vastuullisuuden yhteistyöverkoston korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten kestävyystyöntekijöille. Verkosto toimii osana korkeakoulujen Finn-ARMA-yhteistyöverkostoa. Verkostossa ammattilaiset vaihtavat kokemuksia ja tietoa ja saavat vertaistukea.

— Moni meistä on aloittanut viimeisen kahden vuoden aikana. Koska kokopäiväinen toiminta korkeakoulujen kestävän kehityksen eteen on monessa paikassa uutta, vertaistuki on tervetullutta, Suorsa sanoo.

Ammattimaiseen kestävän kehityksen seuraamiseen kuuluu mittareita, välietappeja ja tavoitteita, joita seurataan säännöllisesti. Se vaatii kokouksia, koulutustilaisuuksia, rahaa ja aikaa.

— Ei tietojärjestelmienkään kehitystyö henkiöidy niin, että sitä hoitaa nyt Pekka, koska on siitä innostunut. Samalla tavalla kestävä kehityskin vaatii oikeaa, arkista työtä. •

VIISI VINKKIÄ KESTÄVÄN KEHITYKSEN EDISTÄMISEKSI

- 1** Tarjotaan sekä yleisiä että koulutusalaakohtaisia kestävän kehityksen opintoja kaikille opiskelijoille.
- 2** Edistetään kestävän kehityksen teemoja tutkimuksissa. Kirjataan esimerkiksi tutkimuksen tietojärjestelmiin, mitä YK:n kestävän kehityksen tavoitteita kyseinen kurssi, tutkimus, tutkimushanke tai julkaisu käsittelee tai edistää. Esimerkiksi tuloeroja koskevan kurssin yhteyteen voi kirjata, että tässä käsitellään YK:n tavoitetta ”ei köyhyyttä”. Tällöin tutkijoiden oma tietoisuus kestävyystyöstä voi lisääntyä ja he voivat kasvattaa osaamista aiheesta.
- 3** Huomioidaan kestävä kehitys käytännön tasolla omassa toiminnassa esimerkiksi energiansäästöissä, kiertotalouden edistämässä ja tilojen esteettömyydessä.
- 4** Korostetaan kestävä kehitystä myös yhteiskunnallisessa vuorovaikutuksessa esimerkiksi järjestämällä kestävän kehityksen yleisöluentoja ja ottamalla kestävä kehitys mukaan yritysyrityshöön, tiedotteisiin, kouluvierailuihin ja tiedekasvatukseen. Tarjotaan yhteistyöyrityksille ja muille yhteiskunnan toimijoille asiantuntija-apua kestävään kehitykseen.
- 5** Palkataan tarpeeksi väkeä kestävän kehityksen tehtäviin.

LÄHDE: MARJAANA SUORSA

Tampereen yliopiston koulutusasian-
tuntijan Teijo Rädyn
mielestä ihmiset
kyllä yrittävät tehdä
parhaansa työyhy-
teisön hyvinvoinnin
eteen. – Välillä
tilanteet ovat niin
paineellisia, että
siinä on huumori
koetuksella.

TAMPEREEN YLIOPISTON TIETEENTEKIJÄT ELI TATTE PALKITSEE JOKA VUOSI KOLLEGOITAAN HYVÄSTÄ TYÖTOVERUUDESTA. TÄNÄ VUONNA FENIX COLLEGIUM -PALKINNON SAI KOULUTUSASIAANTUNTIJA **TEIJO RÄTY**, JONKA ”AVOIN JA RENTO VUOROVAIKUTUS, VERTAISTUKI JA SOLIDAAARISUUS OVAT AUTTANEET KOLLEGOJA JAKSAMAAN TYÖSSÄ”.

TEKSTI ANNE IGNATIUS

1) Miltä palkinnon saaminen tuntuu, Teijo Rätty?

– Ensimmäinen se tuntui hämmästyttävältä. En ajatellut olevani palkinnon kohderyhmää, koska työskentelen niin vahvasti hallinnon puolella. Yleensä palkinto on jaettu tutkijoille ja opettajille. Palkinnon perustelut olivat hienot. En oikein tunnistanut niistä itseäni, mutta yrittäni asennoitua niin, että olen tehnyt jotain oikein. Sain palkinnon, koska olen opastanut työtovereita uuden opintotietojärjestelmän Sisun käytössä. Olen iloinen, että olen pystynyt auttamaan.

2) Mistä ystävällisyytesi kumpuaa?

– Aina en jaksa auttaa enkä olla ylettömän ystävällinen. Kuitenkin yleensä minun on helppo eläytyä neuvottomuutta ja ahdinkoa kokevien ihmisten tilanteisiin. Sisun järjestelmässä on paljon keskeneräisiä toimintoja, mikä on syönyt tutkijoiden ja opettajien aikaa ja henkistä kapasiteettia. Monet ovat olleet jopa hädisiä, kun eivät ole päässeet työssään eteenpäin järjestelmän epäkohtien takia. Mennyt vuosi on ollut heille sekava ja stressaava. Ymmärrän heitä. Olen aika hyvä menemään ihmiset enkä järjestelmä edellä.

3) Miten vedät rajasi, jotta et joudu auttamisen ja keskeytysten takia jäämään ylitöihin?

– Kieltämättä välillä rajojen pitäminen on vaikeaa, mutta siihen harjaantuu ainakin osittain. Siinä vaiheessa päivää, kun ei enää ymmärrä lukemaansa, tai sitä, mitä toinen puhuu, on aika laittaa kone kiinni ja lähteä koiran kanssa lenkille. Muuten tekee helposti virheratkaisuja ja opastaa huonosti. Ongelmien ratkominen vaatii vireää olotilaa.

4) Tutkijoiden ja opettajien ja hallinnon työntekijöiden välillä on joskus kitkaa. Miten yhteistyötä voisi sujuvoittaa?

– Itse en ole kokenut kitkaa, mutta tiedän, että sitä on. Monet työskentelevät jatkuvan paineen alla. Samoin jatkuvasti ajetaan uudistuksia, joista ei tiedetä, kenen vastuulla ne ovat. Se aiheuttaa kitkaa.

– Kyse on paljon myös väärinkäsityksistä. Yhteistyö olisi sujuvampaa, jos ymmärrettäisiin toisten paineet puolin ja toisin ja jos prosesseja voitaisiin käydä etukäteen rauhassa läpi. Toisaalta tähän kyllä pyritään, mutta aina on jo seuraava uudistus tulossa.

5) Mitä käytännön vinkkejä sinulla on yhteistyön ylläpitämiseen etänä?

– Kaikki ovat uupuneita etäpalaveriinkin ja niiden määrään. Olisi hyvä, että vetäjä jaksaisi ja ehtisi suunnitella palaverit mahdollisimman hyvin. Muuten aikaa menee asioiden pyörittelyyn ja kokoukset venyvät. Huomaan sen itsekin, jos vedän palaverin huonosti valmistautuneena. Mahdollisuuksien mukaan etäpalaverissa on hyvä puhua hieman muustakin kuin asiasta. Joskus voi olla paikallaan pitää kuulumistenvaihtokierros. Se voi tuntua teennäiseltä tai jopa kiusalliselta, mutta yleensä se ei ainakaan haittaa yhteishenkeä vaan vahvistaa sitä. Meillä on pidetty kahden viikon välein etäkahveja. Kahveilla puhutaan joskus virallisista ajankohtaisista asioista, mutta pääasiassa ihan muusta.

6) Miten aiot käyttää palkinnoksi saamasi 1 000 euroa?

– Haluaisin järjestää ruokaa ja kulttuuria työtovereille. Olisi hienoa, jos voisin järjestää jonkin esityksen livenä. Ihmiset tuntuvat olevan hyvin kulttuurinnälkäisiä. •

KOLUMNI

MAIJA MATTILA
HANKEVASTAAVA,
KALEVI SORSA-SÄÄTIÖ

Simppeli riittää

Sain kesällä 2019 vakituisen työsuhteen. Kaksi vuotta aiemmin olin lähtenyt yliopistolta määräaikaiseksi projektitutkijaksi nykyiseen työpaikkaani pieneen poliittiseen ajatuspajaan. Väitöskirjani oli tuolloin esitarkastuksessa, ja myöhemmin samana vuonna väittelin yhteiskuntatieteiden tohtoriksi Tampereen yliopistosta. Väitökseni käsitteli poliittista edustusta.

Päätin jo väitöskirjaa tehdessäni, että lähdän yliopistolta väittelyn aikoihin. Ajattelin, että muualta löytyy vakityötä todennäköisesti nopeammin kuin yliopistosta. Siihen riittäisi jokapäiväisen työn tekeminen hyvin, ilman jatkuvaa kilvoittelua itsensä ja muiden kanssa. Näin kävi.

Olisi kuitenkin väärin sanoa, että lähdin yliopistolta pelkästään epävarmojen tulevaisuudennäkymien takia. Koin väitöskirjan tekemisen yksinäiseksi ja vaikeaksi, ja minun oli vaikea suuntautua keskustelemaan ennen kaikkea tiedeyhteisön sisällä akateemisissa joulaleissa.

Luulen, että kokemukseni väitöskirjan tekemisestä on sekoitus omaa luonnettani (en pohjimmillteni ole tutkijatyyppeä) ja yliopiston lähiympäristöni toimintakulttuuria (en saanut riittävästi sellaista tukea, jota koin tarvitsevani).

Nykyään työtäni on kirjoittaja ja toimittaa yleistajuisia, vertaisarvioimattomia tekstejä ja virittää niiden pohjalta yhteiskunnallista keskustelua. Yleistajuiset artikkelini käsittelevät työnteekijöiden oikeuksia ja toimittamani tutkimusraportit eriarvoisuutta.

Työnkuvani sopii minulle hyvin. Saan tehdä paljon yhteistyötä akateemisten tutkijoiden kanssa.

SAKSITUT

1 ”Tästä kaikesta politiikkaa pystyisi valistamaan erityinen virkamies, hallituksen tieteellinen neuvonantaja. Sellaista on ehdotettu jo monta kertaa, mutta jostakin syystä poliitikot eivät innostu. Monissa sivistysmaissa vastaavia on ollut jo pidemmän aikaa. Sen sijaan ministereillä on reilut 70 erityisavustajaa. Moni heistä keskittyy mediasuhteisiin ja ponnistamaan kohti erilaisia ajatushautomoita. Tiede tai yliopistot eivät kiinnosta yhtäkään. Poliitikoille voin sanoa: älkää peljätkö! Tieteellinen neuvonantaja ei tekisi päätöksiä teidän puolestanne. Hän

ei korvaisi hallituksen käyttämiä asiantuntijoita, mutta hän osaisi vihjata, mitä heiltä kannattaa kysyä. Vaikkapa silloin, kun uusi pandemia yllättää ja pitäisi keksiä, mitä tehdä seuraavaksi.”

EMERITUSPROFESSORI KARI ENQVIST,
YLE.FI, 25.6.

2 ”Usein koulutusta tavataan katsoa talousmetaforin investointina. Sijoittajia muistutetaan siitä, ettei ole hyvä sijoittaa kaikkia munia samaan koriin. Onko nyt koulutusinvestointeja uhkaamassa juuri tämä yksipuolinen yhden korin malli,

kun matematiikka on nousemassa lukioissa ylitse muiden sen sijaan, että se tarjoaisi oman vahvuutensa muiden rinnalla?

PROFESSORI PIIRJO HIIDENMAA,
SUOMEN KUVALEHTI 5.8.

3 ”Iltoitsemme tutkijoiden kanssa yhdessä ratkaisukeinoista, joilla voidaan ehkäistä tai lieventää sisäilmaan liittyviä oireita. Tekisi mieli jakaa tutkimustulokset laajemminkin, mutta miksi me epäroimme, vieläpä myönteisiä uutisia? Epäroimme siksi, että kun kerromme, että toimistokennuksissa ei ole lähtökohtaisesti suurta

Työni on tutkimuksellista, mutta myös viestintä on siinä keskeisessä osassa.

Lopulta kyse on kai siitä, mitä kukin haluaa elämässään ja elämällään tehdä. On myös erilaisia vaiheita: yhdessä hetkessä varmuus tuloista voi tuntua tärkeämmältä kuin toisessa hetkessä. Ehkäpä epävarmuuteen on helpompi hypätä, jos ensin on kokenut varmuutta.

Kutsun omia raporttejani ”simpleiksi”: en kerää ja analysoi aineistoja vaan teen karkeasti sanoen kirjallisuuskatsauksia. Omia raportteja ei ole kovin paljon. Olen ylpeä toimittamistani julkaisuista, mutta varsinaisen tutkimussisällön niihin ovat tuottaneet muut kuin minä.

Työni edellyttää omanlaistaan osaamista, mutta välillä kadehdin akateemisia tutkijoita. Yliopistolla on ainutlaatuinen mahdollisuus

syventyä johonkin aihepiiriin tutkimuksen kautta. Samalla mukana tulee tutkijan aura ja uskottavuus. On tutkijoita, jotka ovat eteviä akateemisessa julkaisemisessa

”Olenko minä oikea asiantuntija? Olen, mutta en millään alalla siinä määrin kuin vertaisarvioitua tiedettä tekevät tutkijat.”

mutta myös aktiivisia yhteiskunnallisia keskustelijoita. Joillekin onnekkaille epävarman tien päässä avautuu professuuri.

Oliko päätös lähteä yliopistolta

minulle oikea? Uskon niin, vaikka huomaankin monella tavalla identifioituvani akateemiseen maailmaan. Olenko minä oikea asiantuntija? Olen, mutta en millään alalla siinä määrin kuin vertaisarvioitua tiedettä tekevät tutkijat. Akateemisten tutkijoiden tiedon pohjana on teoreettinen ajattelu-tapa, joka mahdollistaa hyvin monenlaisten ja uusienkin ilmiöiden tarkastelun syvällisesti. Tällaista osaamista ei voi kerryttää hetkessä, ja sen ylläpitäminen onnistuu parhaiten yliopistossa.

Mutta tässäpä huomio: maailma on pullollaan asiantuntijoita, ja vain osa heistä on akateemisia tutkijoita. Siksi kuulostaa joka kerran hassulta, jos akateeminen tutkija epäilee oman asiantuntemuksensa riittävyyyttä. Tämä kannattaisi muistaa toimittajan soittaessa. Asiantuntijan paikan kyllä aina joku ottaa. •

terveysvaaraa, tietyt tahot kääntävät informaation ympäri. He tulkitsevat meidän väittävän, että rakennuksista ja hyvästä sisäilmasta ei tarvitsisi huolehtia lainkaan.”

SANNA LAPPALAINEN & CARITA ASCHAN,
TYÖTERVEYSLAITOS, TURUN SANOMAT 18.6.

4 ”Palkkataso on paljon huonompi, kuin osasimme odottaa. Ajattelimme, että täällä [Suomessa] ansaitsisi ehkä puolet siitä, mitä palkat New Yorkissa ovat. Emme osanneet ajatella, että palkka olisi vain viidenneksen.”

FYYSIKKO DEBORAH BEREICHEZ, YLE.FI. 5.7.

5 ”Akateemisiin johtotehtäviin päädytään edelleen pitkälti perinteisen urakehtyksen – tieteelliset julkaisut, rahoitus, tittelit – perusteella. Yhteistyö- ja mentorointitaidot sekä empatia eivät ole vastaavalla tavalla merkittäviä valintakriteereitä.”

TUTKIJATOHTORI KIRSI CHEAS,
HELSINGIN SANOMAT 11.8.

6 ”Osakeyhtiömaisessä korporatiivisessa yliopistossa korostetaan yksilöjohtamista ja fundamentaalinen ajatus lienee se, että toimintaa voidaan johtaa. Mutta voidaanko sitä? Joku yksilöjohtamisen

tematiikkaa kannattava ihan oikeasti siis ajattelee, että hän voisi tulla kertomaan minulle, mitä minun tulisi tai pitäisi kantasolujen solubiologiassa juuri nyt tutkia? De facto ei voi. Vain minä tiedän. Tai minun pitäisi tietää. Minulle voidaan joko antaa sen tekemiseen rahoitusta ja resursseja tai ei anneta. Kaikki muu on managerointia, mikromanagerointia tai muuta, joka tosiasiallisesti ei johda minua tai alaani. Kysymys on hallinnoinnista, ei johtamisesta.”

PROFESSORI PETRI LEHENKARI,
OULUN YLIOPISTO,
BLOGI.PROFESSORILIITTO.FI, 23.6.

KANSI

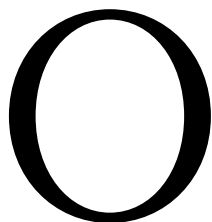
TEKSTI **TERHI HAUTAMÄKI**
KUVA **VILLE TIETÄVÄINEN**

OPETTAJAN KOVAT PAINEET

Hallitus haluaa tämän vuosikymmenen aikana yhteensä 100 000 uutta korkeakoulututkintoa enemmän kuin nykyisillä koulutusmäärillä saataisiin. Miten tämä onnistuu, kun jo nyt useilla aloilla on pulaa opettajista ja rahasta?

Opiskelijamäärät ovat kasvaneet runsaasti, mutta opettajien määrä laahaa perässä.

Turun yliopiston opettajankoulutuslaitoksen Rauman kampuksen tilanne kuvaa monella tavalla yliopisto-opetuksen nykytilaa monissa korkeakouluissa. Raumalla koulutettavien varhaiskasvatuksen opettajien sisäännottomäärä on kasvanut kolmessa vuodessa 80 opiskelijasta 140:een. Varhaiskasvatuksen opettajien lisäksi kampuksella koulutetaan myös luokanopettajia. Opetettavaksi on tullut myös kansainvälisiä ryhmiä, ja valtakunnallinen Tuhat+ -hanke tuo tänä syksynä vielä runsaasti jo työelämässä olevia monimuoto-opiskelijoita omine tarpeineen.

– Yksikkömme on erittäin tehokas ja tuottaa hurjan määrän kandeja ja maistereita. Hintana on se, että henkilöstö on aika lailla siinä pisteessä, että enää ei venytä. Alamme olla siinä tehossa, mitä meistä voi irrottaa, sanoo matemaattisten aineiden didaktiikan yliopistonlehtori **Sari Yrjänäinen**.

Tehokkuus tarkoittaa muun muassa sitä, että entistä useampi luokanopettajakoulutuksen opettaja opettaa myös varhaiskasvatuksen koulutusohjelmissä. Säästöjä haetaan synergiasta OKL:n Turun kampuksen kanssa. Turussa taas on jäänyt kymmenen viime vuoden aikana monia ihmisiä eläkkeelle eikä uutta työntekijää ole aina palkattu tilalle.

– Työt on jaettu jäljellä oleville, jos jollekulle on muutama tunti mahtunut, kertoo Turun OKL:n yliopisto-opettaja **Anu Tuominen**.

Koska opettajat ovat saaneet eläköityneiden tehtäviä, heidän opetustuntinsa ovat pysyneet maksimissa. Sen sijaan kurssikohtainen kontaktiopetus on vähentynyt, ja kurssien sisältöä on pitänyt karsia. Vuonna 2013 opiskelija sai kontaktiopetusta 12 tuntia opintopistettä kohti. Viime vuonna määrä oli 10 tuntia per opintopiste, joillakin kursseilla vain 6 tuntia.

– Nyt on uusi opetus suunnitelma tulossa ja edelleen paine vähentää kontaktiopetusta, Tuominen sanoo.

Raumalla työskentelevän Sari Yrjänäisen mukaan läsnäolo-opetuksen korvaaminen itsenäisellä työskentelyllä ei välttämättä edes vähennä opettajien työtä. Valmistelu ja jälkityöt, kuten esseiden tar-

kistaminen, vievät aikaa. Hän itse ohjaa vuosittain 350–400:aa opiskelijaa eri yhteyksissä, jolloin yhden opiskelijan kohtaamiseen jää usein liian vähän aikaa.

– Opettajat ovat sitoutuneita tehtäväänsä, ja usko oman työn merkitykseen pitää pinnalla. Mutta väki kärsii riittämättömyyden tunteesta, ja työtyytyväisyys on laskenut. Olemme äärimmäisen huolestuneita opiskelijoista, joiden pahoinvointi näkyy meidän työssämme, Yrjänäinen sanoo.

ISOT LISÄYKSET TUTKINTOMÄÄRIIN

Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen opettajilla on harteillaan kovat odotukset, ja lähivuosina paineet saattavat kasvaa entisestään: Hallitus haluaa runsaasti lisää tutkintoja. Huhtikuussa julkaistun koulutuspoliittisen selonteon mukaan tavoitteena on, että vuonna 2030 vähintään puolet nuorista aikuisista suorittaa korkeakoulututkinnon.

Tavoitteen saavuttamiseksi tällä vuosikymmenellä tarvitaan yhteensä 100 000 uutta korkeakoulututkintoa enemmän kuin nykyisillä koulutusmäärillä saavutetaan.

Korkeakoulututkintoja valmistui viime vuonna 65 000. Jos halutaan 100 000 lisätutkintoa vuosina 2022–2030, joka vuosi pitäisi saada keskimäärin 11 100 tutkintoa tämän hetken määrää enemmän. Selonteko lupaa rahoituksen, mutta konkreettista tietoa siitä ei vielä ole.

Nykyiselläänkin monet yliopisto-opettajat ovat huolissaan. Tilanne vaihtelee eri yliopistoissa ja tieteenaloilla, eikä samaa ongelmaa ole kaikkialla, mutta kokemus niukkuudesta on yleinen. Opiskelijoiden sisäännottomäärien kasvu ja sen aiheuttamat paineet tulivat esiin monissa kommentoissa, kun *Acatiimi* kyseli opetusresurssien riittävyydestä opettajien ja yliopistotyöntekijöiden edustajilta.

Kun tavoitetaso ja opiskelijamäärät ovat nousseet, opettajien odotetaan olevan entistä paremmin saavutettavissa ja entistä joustavampia. Tästä vaatimustasosta on tullut ”uusi normaali”, kuului eräs huomio.

YLIPAINOINEN LENTOKONE ILMASSA

Opiskelijoille asti henkilöstön paineet eivät toistaiseksi näy laajasti. Suomen ylioppilaskuntien liiton SYL:n koulutuspolitiikan asiantuntija **Ainomaia Rajoo** sanoo,

että opiskelijat tunnistavat, että opettajat ovat yhä kuormittuneempia, varsinkin korona-aikana.

Rajoon mukaan yliopistoilla on ollut hyvä päämäärä pyrkiä eroon määräaikaishuutoista, mutta se on myös joillakin aloilla saattanut johtaa opetustarjonnan vähentymiseen.

Iso kysymys on tulevaisuus. Tutkintojen tavoitemäärä vuosille 2021–2024 on noin 20 prosenttia suurempi kuin määrä oli vuosina 2013–2016.

– Aloituspaiikkoja on lisätty tuhansilla, ja tutkintotavoitteita on nostettu. Molemmat ovat opiskelijoiden näkökulmasta tosi tarpeellisia, koska nykyisin vain marginaalinen ryhmä pääsee sisään ja hakijajärjestelmä on todellinen. Mutta nämä toimenpiteet pitää tehdä hyvin resursoiden, Rajoo sanoo.

Suomen yliopistojen rehtorineuvoston Unifin toiminnanjohtaja **Tanja Risikko** sanoo, että yliopistojen viimevuotinen lisärahoitus ei kata kokonaan tähänastisia opiskelijamäärien lisäyksiä.

– Tällä hetkellä on jo ylipainoinen lentokone saatua ilmaan. Jotta koulutuspoliittisen selonteon tutkimusmäärien lisäämisen tavoitteeseen päästään, lisäresursseja tarvitaan vähintään 100–150 miljoonaa euroa lisää per vuosi, Risikko sanoo.

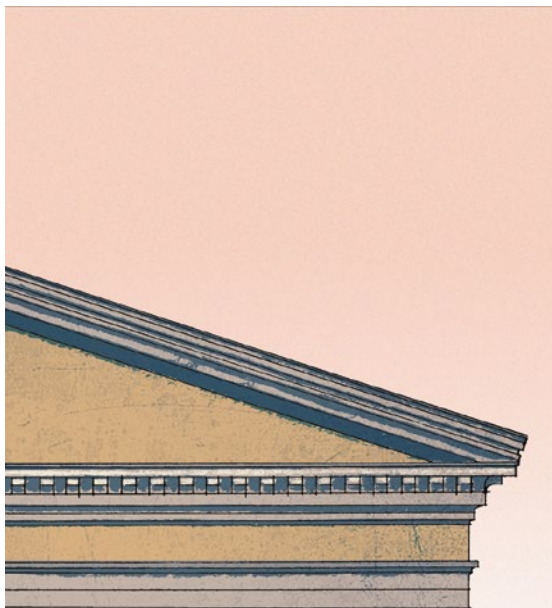
Risikon mukaan yliopistot pystyvät tällä hetkellä järjestämään opetuksen laadukkaasti. Huoli on tulevaisuudesta, jossa painetta kasvattavat sekä aloituspaiikkojen lisäykset, jatkuvan oppimisen tavoitteet että ministeriön TKI-tiekartan tavoitteet tutkimuksen ja osaamisen kehittämiseksi. Nykyrahoituksella ei voi toteuttaa kaikkia vaatimuksia.

– Haluamme kuitenkin luottaa siihen, että hallituksella on tahto ratkaista asia ja kasvun tielle päästään, Risikko sanoo.

TAITEEN TUTKIMUKSEN KRIISITILANNE

Julkisuudessa on puitu eniten Helsingin yliopiston taidealojen kriisiä, jota on käsitelty aiemmin esimerkiksi *Helsingin Sanomissa*. Helsingin yliopiston teatteritieteen yliopistonlehtori **Johanna Laakkonen** sanoo, että taiteiden tutkimus on kriisissä henkilöstön vähyden vuoksi.

Helsingin yliopiston taiteiden tutkimus koostuu viidestä tieteenalasta. Niistä kolmella alalla HY on Suomessa ainoa, joka tarjoaa koulutusta kandista

”Yksikkömme on erittäin tehokas ja tuottaa hurjan määrän kandeja ja maistereita. Hintana on se, että henkilöstö on aika lailla siinä pisteessä, että enää ei venytä.”

SARI YRJÄNÄINEN

HENKILÖSTÖMÄÄRÄT EIVÄT PYSY OPISKELIJAMÄÄRÄN KASVUN PERÄSSÄ

Opetushallinnon tilastopalvelu Vipusen mukaan vuonna 2020 yliopistoissa oli opetus- ja tutkimushenkilökuntaa puolitoista prosenttia vähemmän kuin vuonna 2010. Uusien opiskelijoiden määrä on kuitenkin vuosikymmenessä noussut 25 prosenttia, eli henkilöstön ja aloittavien opiskelijoiden määrän suhde on keikahtanut isosti.

Kaikkien perustutkinto-opiskelijoiden määrä on kasvanut 5 prosenttia vuodesta 2010. Opiskelijamäärät on laskettu FTE- eli full time equivalent -lukuna, jossa opiskelijat tilastoidaan painotetusti läsnäolon ja opintojen koko- tai osa-aikaisuuden perusteella.

Tällä tavoin saadaan tarkempi kuva siitä opiskelijamäärästä, joka käytännössä suorittaa opintojaan.

Vuoden 2015 rahoitusleikkausten myötä henkilötövuosien määrä lähti laskuun, mutta nyt suunta on taittunut takaisin ylöspäin. Opiskelijamäärän kasvu kuitenkin vaikeuttaa tilannetta.

Tilasto ei kuitenkaan kerro kaikkea nykyyhetkestä. Viime vuoden kesällä yliopistoille myönnetty lisärahoitus näkyy todennäköisesti vasta nyt alkavana lukuvuonna, joten kehitystä kannattaa tarkastella ensi vuonna uudelleen.

Muun yliopistohenkilöstön määrä on

laskenut vuosikymmenessä 13 prosenttia. Vaikka vähennys ei ole suoraan opetuksesta pois, tukitoimintojen vähentyessä opetushenkilöstöllä voi mennä enemmän aikaa oheistoihin.

Vipusessa henkilötövuosia ei tilastoida tehtävämikkeitä vaan uraportaiden mukaan. Tuntiopettajien työ on lisäksi käsitelty erikseen. Henkilötövuosien määrä kolmannella portaalla, johon yliopistonlehtorit kuuluvat, on noussut 27 prosenttia eli aloituspaikkojen kasvun tahdissa. Tämä ei tarkoita, että lehtoreita olisi näin paljon enemmän, vaan kasvua on voinut tulla myös kolmannelle portaalle

tohtorintutkintoon asti. Musiikkitieteessä on yksi tenure track -apulaisprofessori ja yksi vakinainen lehtori. Elokuva- ja televisiotutkimuksen yliopistonlehtorin määräaikaaisuutta ei enää jatkettu.

— Meillä oli 15 vakinaista työntekijää eri tieteenaloilta. Nyt [alkukesällä 2021] meitä on 9 ja yksi tenure track -apulaisprofessori. Lisäksi tuntiopetusta ollaan ajamassa tosi kovaa alas. Tilanne on kriittinen, Laakkonen sanoo. Hän korostaa puhuvansa omasta yliopistonlehtorin näkökulmastaan, ei virallisesti koulutusohjelman puolesta.

Laakkosen mukaan vuosikymmen sitten taidealojen koulutus oli aivan toista. Oli ulkomaisia vieraita ja erityisalojen asiantuntijoita. Vaikka henkilöstö on vähentynyt, hallinnolliset työt ja tieteenalojen yhteisten kurssien kehittäminen ovat lisänneet työmäärää. Jatkuvien muutosten takia työ on lyhytjänteistä.

Helsingin Sanomat kertoi maaliskuussa opiskelijakyselystä, jonka mukaan puolet taiteiden tutkimuksen opiskelijoista koki, että pakollisten kurssien suorittaminen ei onnistunut tavoiteajassa, koska tarjontaa ei sitä mahdollistanut. Laakkonen sanoo, että hänen alallaan perusopinnot kyllä hoituvat, mutta aineopintojen järjestämisessä on jo haasteita.

Laakkosen mukaan kyse ei ole vain rahapulasta vaan myös priorisoinneista. Uusia tehtäviä peruste-

”Kun meillä on auki melkein 40 tehtävää, totta ihmeessä meidän pitää jollain konstilla seuloa, mitkä rekrytoinnit ovat kiireisimpiä.”

PIRJO HIIDENMAA

taan, mutta resurssit eivät kohdennu taiteiden tutkimukseen.

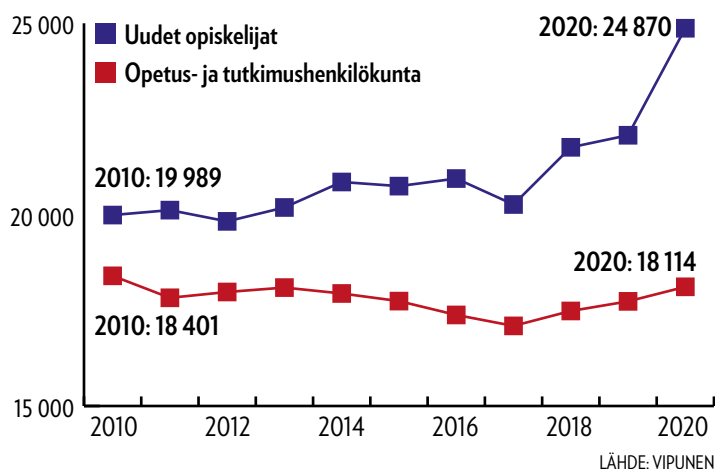
— Vaikuttaa siltä, että tutkimus ajaa aika paljon opetuksen ohi. On ehkä tehty profiloiteja, joista ei ole avoimesti keskusteltu. Jos halutaan ylläpitää näitä tieteenaloja Suomessa, pitää hyväksyä se, että myös tuntiopettajia tarvitaan. Taidealat ovat monimuotoisia, ja tuntiopettajilla on erityisasiantuntemusta, Laakkonen sanoo.

Taiteiden tutkimuksen koulutusohjelmaan on vuosittain noin 700 hakijaa. Samat ihmiset paikkivat töitä joka kesä valintakokeiden parissa, ja pahimmillaan sijaisten työsopimus ehtii päättyä ennen urakan

UUSIEN OPISKELIJOIDEN JA OPETUSHENKILÖKUNNAN MÄÄRÄ YLIOPISTOISSA VUOSINA 2010–2020

luetuista tenure track -tehtävistä. Humanistisilla aloilla kolmannen portaatan henkilötövuodet ovat laskeneet reilut 9 prosenttia.

Professorien henkilötövuodet ovat laskeneet vuosikymmenessä 16 prosenttia, tuntiopettajien peräti kolmanneksen. Tuntiopetuksen määrä on puolittunut yhteiskuntatieteissä ja laskenut yli 70 prosenttia lääke- ja terveystieteissä. Vaikka humanististen alojen tuntiopetuksen määrä on monissa yliopistoissa jopa noussut, Helsingin yliopistossa se on vähentynyt reilut 30 prosenttia. •

päättymistä. Laakkosen mukaan ei voida luottaa siihen, että kyllä opiskelijoita aina tulee. Jos opetusta ei pystytä järjestämään täysipainoisesti, koulutus ei pysy vetovoimaisena.

HENKILÖSTÖPULA KOKO TIEDEKUNNASSA

Humanistisen tiedekunnan dekaani **Pirjo Hiidenmaa** Helsingin yliopistosta sanoo, että henkilöstöpulaa on kaikissa koulutusohjelmissa ja syynä ovat vuoden 2016 isot leikkaukset.

Tiedekunnassa on 35–40 tehtävää, joita ei pystytä täyttämään, vaikka tarvetta olisi. Hiidenmaan mukaan mitään alaa ei ole sorsittu, vaan sinne rekrytoidaan, ”missä tulipalo on suurin”.

— Kun meillä on auki melkein 40 tehtävää, totta ihmeessä meidän pitää jollain konstilla seuloa, mitkä rekrytoinnit ovat kiireisimpiä. Meillä on aloja, joissa on tutkinto-opiskelijoita sisällä eikä eläkkeelle jäämistenvuoksi yhtään opettajaa, Hiidenmaa sanoo.

Tällaisia aloja ovat olleet kiina ja arabia, joihin ministeriö on antanut Helsingin yliopistolle koulutusvastuun Suomessa.

Hiidenmaan mukaan kaikista painotuksista, esimerkiksi Suomen Akatemian profilointirahoitusten hausta, keskustellaan avoimesti yhteisissä tilaisuuksissa ja tiedekuntaneuvostossa. Yliopistossa rahaa jaetaan muun muassa tiedekunnan koon ja tuloksel-

lisuuden mukaan. Jotkut alat keräävät enemmän täydentävää rahoitusta, jolloin niillä on paremmat voimavarat myös opetuksessa.

Tuntiopetuksen vähenemisestä Hiidenmaa sanoo, että minkään koulutusohjelman ei kuuluisi pyöriä pysyvästi tuntiopetuksen voimalla.

— Opetus rakennetaan työsuhteessa olevien ihmisten varaan.

Humanistinen tiedekuntakin sai lisäkoulutuspaikkoja viime vuonna. Opetusvaradekaani **Minna Palander-Collin** sanoo, että tiedekunnan panos koulutuspoliittisessa selonteossa asetettuihin tulevaisuuden tavoitteisiin olisi ainakin alkuvaiheessa siinä, että opiskelijat saataisiin valmistumaan nykyistä paremmin. Nykyisin opiskelijat eivät aina valmistu tiedekunnasta eivätkä etene tavoiteajassa.

Palander-Collin muistuttaa, että jokainen lisäpaikka tarkoittaa painetta myös kielikeskukselle ja opinto-ohjaukseen. Pakollisista kielten kurseista tulee pahimmillaan pullonkaula, koska kaikki opiskelijat eivät mahdu kurseille silloin, kun ne omiin opintoihin sopisivat.

ETÄOPETUS ON LISÄNNYT KUORMITUSTA

Myös Turun yliopiston kasvatustieteellisen tiedekunnan dekaani **Jukka Husu** puhuu taloudellisen tilanteen tiukkuudesta, joka vaikuttaa opetustyöhön.

Hänen mukaansa kyselyillä mitattu työtyytyväisyys ei kuitenkaan ole muuttunut merkittävästi, joskin etäopetus on varmasti lisännyt kuormitusta.

– Opettajankoulutuksessa koko Suomessa opetusmäärät ovat yleensä suurempia kuin yliopistojen laitoksilla keskimäärin. Kun tulee koulutusmäärien lisäyksiä, totta kai se tuntuu meillä työtilanteessa, Husu sanoo.

Talouden tiukkuus näkyy esimerkiksi niin, että kun joku henkilöstöstä lähtee, on pohdittava tarkkaan, mitä tehtäviä ja missä muodossa voidaan täyttää.

Varhaiskasvatuksen koulutuslisäykset rahoitetaan Husun mukaan täysimääräisesti vuoteen 2024 asti. Muita koulutuspaikkoja tiedekunta joutui Husun mukaan esimerkiksi viime kesänä ottamaan liian nopealla tempolla ota tai jätä -tyyliin eikä saatu rahoitus kata täysin kuluja, joita aiheutuu 20:stä luokanopettajan koulutusohjelman ja 15:stä kasvatustieteen koulutusohjelman lisäpaikasta.

Husu sanoo, että Turun yliopiston OKL:ssä on edelleen kontaktiopetusta keskiarvoa enemmän. Hänen kommenttinsa kontaktiopetuksesta poikkeaa haastateltujen opettajien kommentteista.

– On haastava kysymys, missä määrin kontaktiopetusmäärät ovat yhteydessä oppimiseen. Ei ole kovin vahvaa näyttöä siitä, että tietty tuntimäärä vähemmän tarkoittaisi vähempää oppimista. Toki taito- ja taideaineissa on eri tarpeet kontaktiopetukselle kuin joissakin toisissa opinnoissa.

KORKEAKOULUT OVAT OLLEET AKTIIVISIA

OAJ:n työmarkkina-, korkeakoulu- ja tiedepolitiikan erityisasiantuntija **Hanna Tanskanen** pitää henkilöstön ja opiskelijamäärien suhdeluvun muutoksia huolestuttavina. Kun halutaan pitää sekä koulutus että tutkimus laadukkaana, henkilöstömäärien pitää pysyä mukana.

– Korkeakoulut ovat hyvällä tavalla tosi aktiivisia osaamisen vahvistamisessa. Näkisin, että yhteiskunnan pitäisi osoittaa vastaavaa tahtotilaa eli vahvistaa korkeakoulujen perusrahoitusta, jotta se vastaa tehtävien lisääntymistä. Pitkäjänteisyys toiminnassa ja rahoituksessa turvaisi opetuksen ja tutkimuksen laatua.

Tanskanen mukaan yliopistot pystyvät hoitamaan

Sari Yrjänäinen

Anu Tuominen

KUVAMESTARI KALEFOTO OY

Johanna Laakkonen

Minni Haanpää

JULIA WECKMAN

MARCO JUNTILA

Vera Hirvonen

Krista Perälä

ELLI ALASAARI

tulevaisuuden koulutustarpeet, mutta henkilöstön voimavarat pitää huomioida.

Yliopistojen opetusalan liiton YLL:n vuoden 2019 jäsenkyselyssä yli puolet yliopistonlehtoreista koki, että työtä on usein liikaa. Kolmasosan mielestä työhön liittyi ristiriitaisia odotuksia erittäin usein, eikä etenäkään tutkimukselle tahtonut jäädä aikaa. Viime vuonna pandemian alkuvaiheissa korkeakoulujen

henkilöstölle tehdyssä kyselyssä noin puolet vastasi, että heillä oli vaikeuksia jaksaa työssään.

— Jos henkilöstö uupuu, sitten on katastrofi käsillä, Tanskanen sanoo.

Tanskanen mainitsee korkeiden työmäärien aloina opettajankoulutuksen, joka vaatii paljon vuorovaikutteista pienryhmäopetusta, sekä yliopistojen kielikeskukset.

— Monissa yliopistoissa kielikeskukset mielletään ikään kuin erillislaitoksiksi, vaikka kielioopinnot ovat kaikille perustutkinto-opiskelijoille pakollisia. Kielikeskusten arvostus ei ehkä kaikkien yliopistojen sisällä ole sen suuruinen kuin sen pitäisi olla, ja se näkyy resursseissa.

JATKUVAA KEHITTÄMISTÄ

Opetukseen kohdistuvaa painetta voi kasvattaa sekin, että tieteenala on yliopistolle merkittävä. Lapin yliopiston matkailututkimus on koulutusalan pieni, mutta se on yliopistolle strateginen painopisteala.

— Yhteisöpäivässämme esiintynyt stand up -koomikkokin kysyi, että miten te olette hengissä, kun olette vain kehittäneet ja kehittäneet, sanoo matkailututkimuksen yliopistonlehtori **Minni Haanpää**.

Matkailututkimukseen on otettu 25 opiskelijaa vuosittain. Lisäksi englanninkielisiin maisteriopintoihin otetaan 15 opiskelijaa, ja taiteiden tiedekunnan kanssa toteutettava koulutuslaajennus tuo perus- ja aineopintoihin 25 uutta opiskelijaa. Iso uusi ponnistus on yliopiston ja ammattikorkeakoulun yhteinen 120 opintopisteen kokonaisuus, joka moninkertaistaa opiskelijamäärän. Haanpään mukaan rekrytoinnit laahaavat jäljessä, koska suunnitteluun ei saatu lisää työntekijöitä.

— Tilanne ei varmaan ole hirveästi vielä näkynyt opiskelijoille. Enemmän se näkyy työajassamme ja jaksamisessamme ja siinä, miten pystymme keskittymään muihin kuin opetustehtäviin. Oletus on onneksi yhä se, että kaikki tutkivat ja kaikki opettavat, Haanpää sanoo.

Matkailututkimuksen henkilöstön kuormittuminen on yliopiston johdossa huomattu, ja työnohjausta on tulossa. Haanpään mukaan ihmiset sinnittelevät solidaarisuuttaan eivätkä jää sairauslomalle kuin paikon edessä, jotta työt eivät kaadu muiden niskaan.

— Kaikki, mitä en tee kurssin live-tilanteessa, jää roikkumaan. Hävettää, kun opiskelijat muistuttavat toista kertaa, että ovat lähettäneet sähköpostia. Huomio jakautuu, ja älyllinen kapasiteetti ei kestä. Joitakin asioita joutuu hoitamaan huonommin, mikä on varmaan tyypillistä.

Matkailututkimuksen opiskelijat **Vera Hirvonen** ja **Krista Perälä** ovat tietoisia opettajiensa kuormituksesta. Hirvonen on ainejärjestön puheenjohtaja ja Perälä ylioppilaskunnan hallituksen jäsen, ja he ovat henkilöstön kanssa syvällisemmin tekemisissä kuin

”Kaikki, mitä en tee kurssin live-tilanteessa, jää roikkumaan. Hävettää, kun opiskelijat muistuttavat toista kertaa, että ovat lähettäneet sähköpostia.”

MINNI HAANPÄÄ

useimmat riviopiskelijat.

— Erityisesti meille aktiiveille näyttäytyy huoli henkilökunnan jaksamisesta, koska olemme päässeet vaihtamaan ajatuksia, näkemään kurssitilanteiden taakse ja teemme edunvalvontatyötä yhdessä, Perälä kertoo.

Perälä sanoo, että matkailututkimus on nuori tie, ja siinä tulisi olla tilaa opetuksen ohella myös tutkimukselle ja tutkimuksen kehittämiselle.

— Opettajien kuormitus näkyy meille ajoittaisena kiireisyytenä. Opettajia voi olla vaikea tavoittaa, eikä heiltä aina ehdi saada niin yksilöllistä ohjausta, Vera Hirvonen sanoo.

Hirvosen mukaan korona-ajan etäkurssseissa matkailututkimuksen opettajat ovat onnistuneet hyvin. Myös Perälä kehuu, että henkilökunta tekee selkeästi parhaansa opiskelijoiden eteen.

— Hienoa työtä he tekevät. •

SYKSY KÄYNTIIN HYBRIDIMALLILLA

Yliopistot ovat laatineet erilaisia aputoimia opiskelijoiden ja opettajien tukemiseksi. Kesän aikana ryöpsähtäneet tartunnat saattavat kuitenkin vielä muuttaa suunnitelmia syyslukukauden opetuksesta.

TEKSTI **TERHI HAUTAMÄKI**

Vielä kesän alussa ajatuksena oli, että syksyn tullen ja rokotusten edetessä myös yliopistoissa palattaisiin kohti normaalia. Nyt koronatilanteen paheneminen on taas herättänyt pelkoa uudesta etävuodesta.

Edelleen tarkoitus on lähteä syksyyn hybridimallilla ja avata kampuksia lähiopetukselle. Lähiopetusta ja -tutorointia pyritään kaikissa yliopistoissa järjestämään erityisesti uusille, tänä syksynä aloittaville opiskelijoille sekä viime vuonna aloittaneille, joiden tähänastinen opiskelutaival on tapahtunut kokonaan etänä.

Yliopistojen tavoitteena on, että laboratorioskursseja, taiteellista opetusta ja muita läsnäoloa vaativia opintoja järjestetään paikan päällä. Lähiopetusta tarvitaan esimerkiksi kurssien erityismateriaalien, tilojen ja välineiden vuoksi. Myös pienryhmissä opiskelu voi olla mahdollista lähiopetuksena. Tarkemmat suunnitelmat laatii jokainen yliopisto erikseen.

KOKOONTUMISIIN RAJOITUKSIA

Luento-opetus suurille opiskelijaryhmille pidetään yhä pääosin etänä. Yliopistojen henkilökunnan etätyösuositus jatkuu edelleen niissä tehtävissä, joissa se on mahdollista. Etätyösuositus koskee pandemian kiihtymisvaiheessa tai leviämisvaiheessa olevia alueita.

STT kertoi 18.8., että leviämisvaiheen alueilla sijaitseissa Turun, Jyväskylän ja Helsingin yliopistoissa lähiopetuksen ja tenttien ryhmäkoot on rajattu 50 henkilöön. Tampereen yliopistossa yli sadan ihmisen opetustilanteet järjestetään etänä.

Jyväskylän yliopiston rehtori, Unifin puheenjohtaja **Keijo Hämäläinen** kertoi STT:lle, että lähiopetustilanteet eivät ole olleet merkittävässä roolissa pandemian leviämisen kannalta. Esimerkiksi Jyväskylän yliopistossa ei ole todettu yhtään lähiopetukseen liittyvää tartuntaa.

TUKEA OPISKELIJOILLE JA HENKILÖSTÖLLE

Hallitus on kaikesta huolimatta väläytellyt toivoa yhteiskunnan avautumisesta lokakuussa tai sitten kun 80–90 prosenttia suomalaisista on rokotettu kahteen kertaan.

Pop up -koronarokotukset opiskelupaikkakunnilla auttavat parantamaan rokotuskattavuutta nuorten opiskelijoiden joukossa. Esimerkiksi Jyväskylässä voi käydä ottamassa rokotteen avoimella rokotuspisteellä, vaikka oma kotikunta ei olisi Jyväskylä.

Korona-ajan yksinäinen puurtaminen on ollut raskasta monille opiskelijoille. Etenkin vieraaseen opiskelukaupunkiin muuttaneet ovat kärsineet yksinäisyydestä.

Helsingin yliopiston Porthania-rakennuksen luentosali tyhjiään ensimmäisenä koronavuonna 2020.

Yliopistot käynnistävätkin uusia hyvinvointiin keskittyviä hankkeita ja tarjoavat palveluita opiskelijoiden jaksamisen tueksi. Itä-Suomen yliopisto ilmoitti ennen kesää, että se ottaa kaikkiin tutkinto-opiskelijoihin yhteyttä tekstiviestillä, sähköpostilla tai verkossa ja kartoittaa tuen tarvetta jokaiselta erikseen.

Suomen yliopistojen rehtorineuvosto Unifin toiminnanjohtaja **Tanja Risikko** sanoo, että yliopistot järjestävät monenlaista tukea. Tiedossa on muun muassa opetuksesta vastaavan vararehtorin tapauksia, tutorointia ja vertaisryhmiä. Yliopistot ovat käyneet keskenään keskustelua hyviksi koetuista käytännöistä.

— Käynnistymässä on pidemmän aikavälin yhteistyömalli opiskelijoiden mielenterveyden tukemiseen. Mukana ovat yliopistot, ammattikorkeakoulut, YTHS, ylioppilaskunnat ja Nyyti ry. Malli pyrkii tuomaan eri toimintoja yhteen ja skaalamaan hyviä käytäntöjä, Risikko sanoo.

OPETUSAVUSTAJIA OPETTAJIEN TUEKSI

Koronapandemia on koetellut myös henkilökunnan jaksamista, ja yliopistot ovat pohtineet keinoja opettajien hyvinvoinnin parantamiseksi. Itä-Suomen yliopisto on esimerkiksi valmistellut opetusavustajajärjestelmän, jossa opiskelijat tukevat

opettajia opetuksen järjestelyissä.

Teknologian haltuunotto opetuksessa on aiheuttanut osalle opettajista vaikeuksia, mikä on voinut tuoda kursseihin laatueroja. Opetusavustajat voivat työskennellä opetuksen käytännön apuna tekemällä kevyitä oheistöitä, jotka vapauttavat opettajan aikaa muuhun. He esimerkiksi auttavat teknologian kanssa hybridiopetuksessa, jossa osa opiskelijoista on paikan päällä ja osa etänä.

Yliopisto on rekrytoinut syksyksi opiskelijoista yhteensä nelisenkymmentä opetusavustajaa, jotka toimivat kaikilla laitoksilla ja osastoilla. •

LEHTI MENI PAINOON 18.8. TILANNE ON SAATTANUT ELÄÄ SEN JÄLKEEN.

Someta, tutkija?

Yliopistot kannustavat tutkijoita olemaan aktiivisia sosiaalisessa mediassa. Jos tutkija kohtaa siellä häirintää, onko hän silloin työntekijä vai yksityishenkilö, **Susanna Paasonen** kysyy.

TEKSTI **SUSANNA PAASONEN**
MEDIATUTKIMUKSEN PROFESSORI, TURUN YLIOPISTO

Yliopistot rohkaisevat yhä laajemmin tutkijoitaan kasvattamaan työnsä ja työnantajansa näkyvyyttä sosiaalisessa mediassa. Somealustat ovatkin eittämättä tehokkaita viestintäkanavia, joilla jaetaan paljon tietoa ajankohtaisista tapahtumista, tuoreista julkaisuista sekä tutkimushankkeista ja -verkostoista.

Nämä palvelut meille tarjoavat valtaosin Yhdysvalloissa päämajaansa pitävät yritykset, joiden kaupallisena toimintaperiaatteena on käyttäjätietojen keräämiseen, yhdistelyyn, analysointiin ja jälleenvientiin perustuva kohdennettu mainonta sekä oman tuottavuutensa optimointi.

Facebookin ja Googlen/Alphabetin kaltaisten datajättien toimintaa on tutkittu kriittisesti jo vuosia. Laajaa huomiota sai esimerkiksi sosiaalipsykologi **Shoshana Zuboffin** ”valvontakapitalismin” kritiikki. Zuboffin mukaan datajättien valta kerätä tietoa käyttäjistään ja soveltaa sitä haluamallaan tavoin sotii demokraattisen yhteiskuntajärjestyksen periaatteita vastaan.

Toinen, julkisessa keskustelussa tätäkin näkyvämpi kritiikki koskee sosiaalisessa mediassa muodostuvia mielipidekuplia, kaikukammioita ja näkemysten polarisoitumista.

Nettikeskustelujen polarisoituminen edeltää toki sosiaalista mediaa. Havaittiinhan ääripäiden korostuminen ja näkemysten kärjistyminen verkkofoorumeilla viimeistään vuosituhannen taitteessa. Facebookin kaltaiset sosiaalisen median alustat kuitenkin ruokkivat tätä kärjistymistä suositellessaan algoritmien avulla käyttäjille sellaista sisältöä, josta heidän ennustetaan pitävän.

”Me emme ole kaikki samalla lähtöviivalla, mitä tulee asiantuntemuksemme väheksyntään, kyseenalaistamiseen tai suoranaisiin henkilökohtaisiin hyökkäyksiin.”

Kuten mediatutkija **Wendy Hui Kyong Chun** toteaa, sosiaalinen media rakentuu algoritmisesti homofiilialle, samankaltaisuuden vetovoimalle. Kun samankaltaisten ihmisten oletetaan ystävystyvän, ystävien olevan samaa mieltä ja pitävän samanlaisista asioista, käyttäjät, jaetut sisällöt, mielipiteet ja kohdennetut mainokset eriytyvät.

Eriytymisen myötä näkemykset somekuppilissa voivat kiihtyä vaarallisesti, kuten Yhdysvaltojen vuoden 2020 presidentinvaaleja edeltänyt ja seurannut viestittely osoittaa. Vastakkainasettelua ruokkii myös Twitterin keskustelukulttuuri, jossa nasevat napautukset ja tölväykset keräävät huomiota ja kasvattavat seuraajamääriä.

Kriittisellä kulttuurin ja yhteiskunnan tutkijalla on eettisiä ja poliittisia perusteita olla käyttämättä sosiaalista mediaa. Somesta kieltäytyminen ei kuitenkaan ole välttämättä helppoa, tai edes mahdollista.

Toimin itse *Intiimiys datavetoisessa kulttuurissa* (IDA) -tutkimuskonsortion vastuullisena johtajana. Konsortiota rahoittaa Suomen Akatemian yhteydessä toimiva Strategisen tutkimuksen neuvosto. Hankkeemme tutkii datavetoisen kulttuurin vaikutuksia sosiaalisiin suhteisiin sekä niihin liittyviä haavoittuvuuksia. Pyrimme edistämään demokraattisia datan hallinnan ja käytön tapoja.

Hanke kiertyy datakulttuurin kriittisen analyysin ympärille. Vaikuttavuudestamme ja menestyksestämme raportoimme muun muassa Twitter-seuraajamääriemme kautta, kuten kaikissa STN-hankkeissa.

IDA julkaisi maaliskuussa 2021 tutkimusavustaja **Suvi Vepsän** laatiman raportin verkkohäirinnän riskien ennakoinnista ja hallinnasta sekä erikseen

tutkijoille, toimittajille ja politiikassa toimiville koostetut ohjeet häirinnän tunnistamiseksi ja siihen reagoimiseksi.

Nykyistä tietotasoa luotaavat raportit osoittavat, etteivät nettihäirintää kohtaavat tutkijat välttämättä saa tarvitsemaansa tukea työnantajiltaan. Tutkijoiden somettamiseen liittyy monia hankalia harmaita alueita, joissa työ ja vapaa-aika, ammattiminä ja yksityishenkilö, voivat lomittua ongelmallisiin tavoin.

Oman yliopistoni ohjeistuksen mukaan ”yliopisto kannustaa tutkijoita, opettajia ja muita työntekijöitä aktiivisuuteen sosiaalisessa mediassa. Sosiaalinen media tarjoaa jokaiselle yliopistolaiselle hyviä kanavia viestiä, vaikuttaa, osallistua ja verkostoitua. Somessa kaikki perustuu vuorovaikutukseen, joten ole valmis kuuntelemaan ja keskustelemaan.” Uhkailua ja vihapuhetta koskevassa ohjeistuksessa neuvotaan muun muassa vastaamaan ”tylsäänkin kritiikkiin ystävällisesti”.

Mikään näistä neuvoista ei ole huono. Ne eivät kuitenkaan huomioi sitä, millaiseen vuorovaikutukseen vaikkapa oikeistopopulismia, seksuaalisia alakulttuureja tai sukupuolinormeja tutkiva somettaja imaistaan, ja miten tämä eroaa vaikkapa koneoppimismalleja tai nivelvammoja tutkivien kokemuksesta. Tai sitä, miten tutkijan ikä, sukupuoli, etnisyyden, institutionaalinen asema tai yksityiselämän piiriin kuuluva poliittinen toiminta vaikuttavat heidän saamiensa somekommenttien laatuun tai määrään.

Me emme ole kaikki samalla lähtöviivalla, mitä tulee asiantuntemuksemme väheksyntään, kyseenalaistamiseen tai suoranaisiin henkilökohtaisiin hyökkäyksiin.

”Se, että tutkijalla on Twitter-tili, ei tarkoita, että hänen täytyy suostua selittämään ammatillista olemassaoloaan tai tutkimuksensa tieteellisyyttä sitä penäville nettihuutelijoille.”

VEIKKO SOMERPURO

Tutkijoiden saama palaute ja kritiikki ei tietenkään ole uusi asia. Vuosien varrella olen itse vastaanottanut työosoitteisiini ”miehimysten pöydissä” istumisen ja sähkömagneettisen säteilyn vaaroista varoittaneita kirjeitä, ulkomuotoani ja loogisen ajattelun taitojani kritisoneita sähköposteja sekä treffikutsuja. Yksi on halunnut lähettää peniskuvia, toinen selittää sometalouden perusteita ja kolmas tivata, miksi IDA-hanketta on ylipäätään rahoitettu.

Nämä yhteydenotot ovat usein seuranneet mediaesiintymisiä, mutta eivät ole suinkaan rajoittuneet niihin. Alustana on usein sosiaalinen media suora-viestineen. Arvelen, että jos tutkimusaiheeni, sukupuoleni ja tieteenalani olisivat toisia, olisi saamani palaute erilaista. Kokemukseni ei suinkaan ole poikkeuksellinen: moniin kollegoihini verrattuna saamani palautteen määrä on vaatimaton ja sen sävy kovin leuto.

En välttämättä vastaa somessa saamaani ”tylsäänkin kritiikkiin” ystävällisesti. En nimittäin useimmiten vastaa siihen yhtään mitenkään, vaan seuraan nettikulttuurin kultaista sääntöä ”älä ruoki trolleja”.

Se, että tutkijalla on Twitter-tili, ei tarkoita, että hänen täytyy suostua selittämään ammatillista olemassaoloaan tai tutkimuksensa tieteellisyyttä sitä penäville nettihuutelijoille – tapahtuu tämä sitten virka-ajan puitteissa tai lauantai-iltana. Tämän ei yksinkertaisesti voi nähdä kuuluvan tutkijan työkuvaan tai kokonaistyöaikaan, eikä mikään taho voi siihen velvoittaa vapaa-aikana.

Tutkijoiden kokemaan enemmän tai vähemmän järjestelmälliseen häirintään on viime aikoina herätty. Akava Works -ajatuspajan keväällä tekemään kyselyyn vastanneista tutkijoista viidennes kertoi joutuneensa maalitetuksi.

Yhä kaivataan kuitenkin laajempaa keskustelua työnantajan roolista ja vastuusta. Työntekijöiden halutaan tutkimuksestaan somettaessaan noudattavan yliopiston arvoja. Esihenkilö- ja johtotehtävissä

Susanna Paasonen

toimivat tutkijat eivät välttämättä edes onnistu somettamaan täysin yksityisesti, kun henkilö ja ammattinimike lomittuvat toisiinsa. Yliopistot haluavat ymmärrettävästi sitouttaa työntekijöitään asialliseen käytökseen, sillä nettiräyhääjää on vähintäänkin mainehaitta. Mutta kun nettiräyhääjät käyvät tutkijoiden kimppuun ilman, että tämä räyhäys täyttää rikoksen tunnusmerkkejä, kohtelee yliopisto tutkijoitaan työntekijöinä vai itse omasta sometuksestaan vastavina yksityishenkilöinä?

Somettaminen saattaa kuulua vaikkapa projektihenkilöstön työnkuvaan, jolloin sen oikea kanava on projektin sometili. Omalla nimellään somettavien yksittäisten tutkijoiden ja hankejohtajien kohdalla tilanne on hankalampi.

Yliopistot rohkaisevat tutkijoita aktiiviseen sosiaalisen median käyttöön, mutteivät välttämättä tarjoa riittävää tukea niin sanotun matalan taajuuden häirinnän ennakointiin ja sen kanssa kamppailemiseen. Kun yksittäistä tutkijaa, tämän hanketta tai julkaisua vähätellään joukolla, voisi taustalla oleva organisaatio – on se sitten työnantajataho tai tutkimuksen ulkopuolinen rahoittaja – vähintään tarjota tukeaan institutionaalisen sometilinsä kautta.

Tylsäksi palautteeksi kategorisoidut viestit voivat olla häirintää ja kummuta rakenteellisista vääristymistä. Ne asettavat yhdet tutkijat haavoittuvaisemman asemaan kuin toiset. Vääristymien takia osa tutkijoista joutuu kohtaamaan säännöllisesti häiriköitä, jotka pyrkivät mitätöimään tutkimuskysymyksiä, -menetelmiä ja jopa kokonaisia tieteenaloja.

Tutkijalla on tietenkin vastuu omasta sometuksestaan. Mutta kenellä on vastuu tutkijan kohtaamasta häirinnästä, kun sometus nähdään osana työnkuvaa? •

IDAN RAPORTTI VERKKOHÄIRINNÄSTÄ:

WWW.DATAINTIMACY.FI/BLOG/RAPORTTI-VERKKOHÄIRINNÄSTÄ-TA-SEKA-OHJEITA-HÄIRINTÄTILANTEESSA-TOIMIMISEEN/

TURUN YLIOPISTON TOM RISKI: TYÖNTEKIJÄLLÄ ON OIKEUS SAADA TYÖNANTAJALTA APUA

Yliopistot kannustavat työntekijöitään käyttämään sosiaalista mediaa, ja somettaminen voi olla työtehtävä. Ei ole kuitenkaan olemassa yksiselitteistä vastausta, milloin some on työaikaa, Sivistystyönantajien työmarkkinajohtaja **Anne Somer** linjaa.

– Tämä kysymys on varmasti parasta ratkaista yliopistokohtaisesti, Somer sanoo.

Kaikissa yliopistoissa on Somerin mukaan kuitenkin selkeät toimintatavat häirinnän varalle. Niitä voidaan soveltaa myös sosiaalisessa mediassa tapahtuvaan häirintään.

Acatiimi pyysi Turun yliopiston hyvinvointipalveluiden johtajaa **Tom Riskiä** lukemaan **Susanna Paasonen** kirjoituksen ja kommentoimaan siinä esitettyjä huolenaiheita, sillä Paasonen työskentelee Turun yliopistossa.

– On varmastikin vaikeaa vetää arjessa rajaa, että milloin on tutkijaroolissa ja milloin vapaa-ajalla, mutta työntekijällä on oikeus saada työnantajan apua, jos kyseessä on työhön kohdistuva tilanne, Riski sanoo.

Paasonen kirjoittaa, että Turun yliopistossa on sosiaalisen median ohjeet, joiden mukaan ”tylsäänkin” kritiikkiin tulisi vastata ystävällisesti.

– Ohje tarkoittaa mielestäni sitä, että vaikka onkin ihan hyväksyttävää jättää vastaamatta kokonaan tai blokata viestit, niin mikäli vastaa jotakin, ei kannata lähteä heittämään bensaa liekkeihin, vaan vastata neutraalisti tai ystävällisesti, Riski selittää.

Hän muistuttaa, että yliopistoissa täytyy olla nollatoleranssi kaikelle seksuaaliselle häirinnälle, kiusaamiselle, epäasialliselle käytökselle ja vihapuheelle. Varhaisen tuen yhdyshenkilöt auttavat ongelmatilanteissa ja vievät asiaa eteenpäin yhdessä esihenkilön kanssa. Tarpeen mukaan häirintätilanteissa voi ottaa yhteyttä myös joko turvallisuus-päällikköön, työterveyteen tai poliisiin.

– Meillä on jo valitettavasti kokemusta ikävistä sosiaalisen median häirintätilanteista, ja näihin on jouduttu puuttumaan joskus jopa poliisin voimin, Riski sanoo. •

HERTTA-MARI KAUKONEN

Kansainvälinen vararehtori

Martin Meyer ei ajattele itseään kansallisuuden vaan akateemisen yhteisön kautta. Niinpä akateemiselle yrittäjälle oli helppoa siirtyä Britanniasta Pohjanmaalle.

Niin paljon kuin yliopistojen kansainvälistymisestä puhutaankin, on niiden johto ollut tukevasti kotimaisissa käsissä.

Suuriruhtinaskunnan aikana Helsingin yliopiston kanslereina toimivat muodollisesti keisarikunnan kruununprinssit ja heitä edustivat sijaiskanslerit, joista moni oli venäläinen. Itsenäisyyden aikana yliopistoja on johdettu sata vuotta puhtaasti suomalaisin voimin.

Nyt tilanne on kuitenkin muuttumassa. Viime vuonna Svenska handelshögskolan nimitti tutkimuksesta vastaavaksi vararehtoriksi kanadalaisen **David B. Grantin**.

Kesäkuussa Vaasan yliopistosta tuli ensimmäinen suomenkielinen yliopisto, jolla on Suomen ulkopuolelta tullut rehtoraatin jäsen, kun saksalainen **Martin Meyer** aloitti kansainvälisistä asioista vastaavana vararehtorina. Hän siirtyi pestiin skotlantilaisen Aberdeenin yliopiston kauppakorkeakoulun dekaanin tehtävästä. Hän on myös toiminut Vaasassa tekniikan ja innovaatiojohtamisen yksikön vierailijaprofessorina.

Kun vararehtorit yleensä otetaan oman yliopiston vastuupaikoilta, rehtori **Jari Kuusisto** valit-

si vararehtoriksi suomea taitamattoman, Briteissä uransa tehneen ja Saksassa syntyneen Meyerin, jonka yhteys Vaasaan oli pelkkä prosenttiprofessuuri. Kuka hän onkaan?

Meyer vastaa Teams-puheluun Helsingin-asunnossaan. Puhelun taustakavana on edelleen Aberdeenin yliopiston kirjaston komea aula, mutta korona on pakottanut Meyerinkin etätöihin. Hyväntuulinen professori täyttää parin vuoden päästä 50 vuotta, mutta vaikuttaa ikäistään nuoremmalta. Hän kertoo opiskelevansa suomea, mutta toistaiseksi haastattelukielenä on englanti.

– Olen hyvin innostunut aloittamaan työni Vaasassa, Meyer kertoo.

– Vaasan yliopistolla on hyvin kunnianhimoinen suunnitelma lisätä kansainvälisten opiskelijoidensa, tutkijoidensa ja yhteistyöhankkeidensa määrää. Tässä uskon voivani auttaa.

Meyerin urapolkua katsoessa usko vaikuttaa perustellulta. Hänen uransa on käytännössä liki 20 vuotta ollut akateemisten yhteisöjen kasvattamista. Hän aloitti sen englantilaisesta Sussexin yliopistosta, jossa hän väitteli vuonna 2002 nanoteknologian yh-

Martin Meyer näkee suomalaisten yliopistojen vahvuutena matalan kynnyksen yhteydet yritysmaailmaan.

teistyöverkostoista tutkimuslaitosten, yritysmaailman ja yhteiskunnan välillä.

Väitöksen jälkeen Meyer jäi yliopistolle kymmeneksi vuodeksi. Niiden aikana hän kehitti yliopiston kauppa korkeakoulua ja oli mukana perustamassa bisnesjohtamisen osastoa. Sussexin jälkeen hän siirtyi vastaaviin tehtäviin Kentin yliopistoon, jossa päätyi kauppa korkeakoulun dekaaniksi. Sieltä hän vaihtoi samaan asemaan Aberdeenissa. Ja nyt edessä on siis vararehtorin pesti Vaasassa.

Meyer ei määrittelekään itseään niinkään tutkijaksi vaan akateemiseksi yrittäjäksi.

– Minun työni on etsiä yliopistoille uusia yhteyksiä ja mahdollisuuksia, markkinoida yliopistoa ja tutkimustamme. Siis samaa kuin esimerkiksi start-up-yrityksissä, joissa halutaan kasvattaa verkostoja. Mutta yliopistopuolella.

Mutta miksi Vaasa?

Vaasa oli Meyerille tuttu ennalta. Esimerkiksi rehtori Kuusiston kanssa he ovat tunteneet jo vuosituhaten vaihteesta. Vuosina 2011–2015 Meyer oli Vaasassa osana ulkomaisten huippuprofessorien FiDiPro- eli Finland Distinguished Professor -ohjelmaa.

Varsinaisesti Meyer tosin vietti isoimman osan ajastaan Kauhavan toimipisteessä tutkimusjohtajana.

– Kysyttäessä, eikö Vaasa ole pieni paikka, vastaan, että on se Kauhavaa isompi.

Meyerin brittiläiset kollegat ovat suhtautuneet uteliaasti hänen päätökseensä lähteä kaukaiseen yliopistoon, josta harva lienee kuullut.

– Kyllähän ensimmäisenä kuuluu kauhistelua, että eikö siellä ole kylmä. Mutta kun kerron enemmän yliopistosta ja Pohjanmaan uusiutuvan energian yhteistyökuvioista, monia alkaa kiinnostaa. Kun ehtii mainita senkin, että Vaasan vieressä on Unescon maailmanperintökohteeksi julistettu saaristo, moni alkaa vaikuttaa kateelliselta.

Toki Meyerin Suomeen siirtymisen taustalla on myös muuta kuin Pohjanmaan vetovoima. Itse asiassa se kaikkein tavallisin tarina.

Vuonna 1995 hän oli Erasmus-vaihdossa Uppsalan yliopistossa Ruotsissa. Siellä hän osallistui Euroopan laajuiseen opiskelijoiden kirjoituskilpailuun, jossa piti ennustaa, miten maailma muuttuu seuraavan 25 vuoden aikana. Meyer kirjoitti omana näkemyksenään, että nanoteknologia muuttaisi kaiken.

– No, ei siinä ihan niin käynyt, hän myöntää nyt.

Hän pääsi kuitenkin loppukilpailuun Lontooseen,

→ MARTIN MEYER

Syntynyt Dortmundissa, Saksassa vuonna 1973.

Asuu Helsingissä puolisonsa kanssa.

Väitteli Sussexin yliopistossa vuonna 2002 tiede- ja teknologiapolitiikasta.

Vaasan yliopiston kansainvälisistä asioista vastaava vararehtori.

Toiminut dekaanina Aberdeenin yliopiston kauppa korkeakoulussa (2019–2021) ja Kentin yliopistossa 2013–2019 sekä eri tehtävissä Sussexin yliopistossa 2003–2013.

FiDiPro-professorina Vaasan yliopistossa 2011–2015.

Harrastaa lukemista, kävelyä ja hyvää ruokaa.

jossa hän tutustui toiseen finalistiin, suomalaiseen **Tiinaan**. Kaksikko alkoi seurustella ja meni myöhemmin naimisiin. Pariskunta on ollut yhdessä siis jo 26 vuotta. Suurimman osan ajasta he ovat kuitenkin asuneet eri maissa.

— Etäisyys saa rakkauden kasvamaan. Se on ollut mottomme, Meyer kertoo.

Hän on kuitenkin jo tottunut vieras Helsingissä. Jatkossa pariskunta tulee asumaan enemmänkin yhdessä, sillä Meyerin päätyöpiste tulee olemaan Vaasan yliopiston Helsingin yksikössä.

— Mutta aion minä Vaasassakin olla! On tärkeää tutustua ihmisiin henkilökohtaisesti. Haluan, että kanssani voidaan jutella hyvin matalalla kynnyksellä.

Millä kielellä häntä sitten kannattaa lähestyä?

— Niin, täytyy sanoa, että vielä pitäisi varmaan käyttää englantia. Ehkä parin vuoden päästä voisimme käydä keskustelun jo suomeksi.

Käännetään tässä vaiheessa katse kohti Vaasaa. Rehtori Jari Kuusisto vastaa puhelimeensa palaverien välissä. Hän kertoo innostuneensa heti, kun kuuli, että Meyer voisi olla kiinnostunut paikasta rehtoraatissa.

— Kun mietin rehtoraatin kokoonpanoa, niin lähden Meyerin ansioluettelo aika lailla helposti päätöstä. Meillä on myös pitkä kokemus yhteistyöstä hänen kanssaan, ja uskon hänen olevan meille oikea ihminen.

Vaasan yliopiston laissa määritelty hallintokieli on suomi. Kuusisto ei silti usko, että suomea taitamattoman henkilön valinta hallintotehtäviin toisi ongelmia.

— Martinin vastuualuetta tulevat olemaan kansainväliset asiat, joissa tärkeimpänä kielenä on englanti. Hän ei myöskään tee työtään yksin. Ja onhan hän myös opiskelemassa suomea.

Meyerin kohdalla tilanteesta tekee kuitenkin uudenlaisen se, että pitääkseen hänet mukana rehtoraatti joutuu kokoustamaan englanniksi, vaikka pöytäkirjat tehtäisiinkin suomeksi.

Käytetty kieli vaikuttaa myös ajatteluun, sanovat kielitieteilijät. Onko tämä siis suomenkielisen yliopiston arvojen mukaista?

— Ymmärrän kysymyksen, ja myönnän, että englanniksi ajattelee vähän toisin kuin suomeksi, Kuusisto muotoilee.

Silti hän näkee ongelman melko teoreettisena.

— Yliopistothan ovat ikään kuin puun ja kuoren välissä. Yhtäältä halutaan, että kansainvälistymme, julkaisemme englanninkielisissä julkaisuissa, osallistumme kansainvälisiin hankkeisiin ja houkutte-

lemme ulkomailta opiskelijoita ja tutkijoita. Toisaalta sitten meidän viralliset kielemme ovat lain mukaan kotimaisia. Tässä on tietty jännite, joka sitten Martininkin kohdalla näkyy.

”En oikein usko ratkaisuihin, jotka toimivat aina ja kaikkialla. Meidän täytyy käydä läpi Vaasan tilannetta ja miettiä, millaisia opiskelijoita haluamme ja mistä.”

Meyer aikoo auttaa Vaasan yliopistoa kansainvälistymään esimerkiksi kansainvälisten opiskelijoiden määrää lisäämällä. Mitään yksittäistä kikkaa tai vinkkiä hänellä ei kuitenkaan ole.

— En oikein usko ratkaisuihin, jotka toimivat aina ja kaikkialla. Meidän täytyy käydä läpi Vaasan tilannetta ja miettiä, millaisia opiskelijoita haluamme ja mistä.

Todennäköisesti luvassa on lisää englanninkieliä maisteriohjelmia. Onko tarkoitus siis houkutella maksavia opiskelijoita EU-alueen ulkopuolelta?

— Heitäkin, mutta ei pelkästään. Minusta opiskelijoiden haalimisessa on tärkeää muistaa tasapaino. Uskon, että monipuolinen opiskelijapohja on yliopiston etu.

Kansainvälisten opiskelijoiden ongelmana Suomessa on usein työllistyminen. Vaikka yliopistolla voi selvittää englanniksi, työmarkkinoilla voi olla vaikeaa.

— Asiantuntijatyö on tietysti menossa kohti englantia kaikkialla, eli sikäli englanti on kyllä tärkeää Suomessakin. Mutta varmasti olisi hyvä oppia myös suomea tai ruotsia.

Meyer uskoo silti, ettei asiantuntijalla tavallaan ole edes isänmaata. Vaikka hän on itse syntynyt Saksassa ja asunut siellä 20 ensimmäistä vuotta elämästään, ei hän kutsu itseään saksalaiseksi.

Mutta entä jos hän löisi sormeen vasaralla? Älähtäisikö saksaksi?

— Ei, kyllä minä luulen, että englanniksi jo nykyään. Tai suomeksi! Teillä on ilmaisuvoimaisia kirosanoja! •

QUOTES

“We found that if less than a third of a team’s members were classed as novel researchers, it did not suffer any disadvantage with reviewers, while those with a larger share fared less well. It might be that reviewers have in mind a particular sweet spot for the make-up of research collaborations, seeing proposals from teams with a certain amount of novelty as promising, while questioning the credibility and feasibility of

those from teams with a large share of novel applicants.”

CHARLES AYOUBI, MICHELE PEZZONI

AND FABIANA VISENTIN,

RESEARCHPROFESSIONALNEWS.COM, JULY 22.

“[University of] Liverpool wants to cut 32 posts from its Faculty of Health and Life Sciences.

To keep their jobs, academics above the grade of lecturer need to demonstrate research income comparable with the average in their discipline for the 24-mem-

ber Russell Group of research-intensive universities, to which Liverpool belongs. Candidates must also show a ‘substantial contribution’ to two out of four additional categories – ‘world-leading’ publications, commercial or consulting income, teaching, and research impact. Many scientists are angry. Liverpool’s criteria for assessing its academics do not represent the reality of how research is done. They do not include

LEADER

Together Towards a New Normal

JUKKA HEIKKILÄ

CHAIR, THE FINNISH UNION OF
UNIVERSITY PROFESSORS

After an exceptionally hot summer, we will see for real what the new normal means. It continues to be uncertain to what extent we will return to workplaces and to what extent we will continue working remotely. The most probable option seems to be a return to a hybrid model where work continues to be done remotely more than before corona.

We have learned to organise conferences, seminars, and collaboration remotely, not to mention meetings. Moreover, remote teaching at universities, with its software and platforms, already functions quite well. Data systems and teaching materials are modified to be accessible to special groups and to those who have sensory limitations which, though, requires investments in subtitling software or assisting personnel, among other things. A record number of students are accepted to higher education and in the meantime, institutions of higher education are replacing their data systems. These reforms require some adaptation so that everyday life will start to run smoothly.

At the same time, funding should be sought from European sources more vigorously than before. At the beginning of the summer, the NextGenerationEU recovery programme was accepted for Finland too: extra funding will be coming to research infrastructures, to the green transition and to digitalisation. The implementation of the EU’s seven-year financial framework will also begin. It will bring more funding to research and teaching.

The parliamentary RDI group that was appointed during the Midsummer week, for its part, will consider long-term research and innovation activity funding that crosses parliamentary terms. The end result of the working group’s consideration will map the nation’s lines of development

contributions to peer review, PhD supervision, mentoring or collaborations.”

EDITORIAL, SCIENCE.COM, JULY 21.

“The common feature of unethical culture and weak strategy in universities is the same as that in other not-for-profit, self-managed organisations: self-regulation and autonomy from stakeholders frees them from public accountability. Without external oversight,

there is no pressure to stomp out inappropriate behaviour, so it becomes normalised.”

PROFESSOR JENNIFER MARTIN &
DR LES COLEMAN, AFR.COM, JULY 11.

“Academics valorize novelty: new findings, new results, ‘cutting-edge’ and ‘disruptive’ research. On one level this makes sense. If science is a process of discovery, then papers that offer new and surprising things are more

likely to represent a possible big advance than papers that strengthen the foundations of existing knowledge or modestly extend its domain of applicability. [–] The problem is that surprising results are surprising because they go against what experience has led us to believe so far, which means that there’s a good chance they’re wrong.”

PROFESSOR OF THE HISTORY OF SCIENCE NAOMI
ORESQUES, SCIENTIFIC AMERICAN, AUGUST 2021.

and greatly affect the future prospects of Finnish universities and universities of applied sciences.

The Finnish Union of University Professors has hoped that the extra funding would be channelled through existing organisations and instruments so that the funding lottery spectrum would not be extended further. Extensive communication between companies and the society requires flexibility, predictability, and long-term commitment. Our vision is consistent with the higher education sector and reports. Particularly long-term funding that universities can allocate freely should be increased, so that the diversifying tasks and increasing education figures can be handled in a high-quality manner.

The university is not complete yet. How will the extra work brought on by the new working method and extra investments be updated to working plans and budgets in the current funding framework? Moreover, matters that affect the working community are still unfinished, like equality and non-discrimination plans, checking shop steward agreements and copyright agreements and policies.

The solving of copyright issues will be affected by the directive on copyright which will be circulated for comment in September, and which will begin to

directly affect the management of copyrights at universities.

A part of the aforementioned matters relates to collective bargaining, the goals of which the unions will set in the autumn. How will the bargaining take off in circumstances where large employers like the paper industry and the technology industry have aimed for local contracts? This will depend first and foremost on the representative of the employer.

In these circumstances, where remote work and learning have been taxing on both the personnel and the students, we need to remember to look out for the personnel’s abilities to influence their situation. This is what we have demanded for years.

Close and extensive local collaboration between university management and the unions that represent the university community is on a critical path. On the one hand, the goal is a good, rewarding salary solution and on the other hand, better working circumstances in the new normal. Matters that remain outside the collective bargaining will need to be resolved in the best interest of the university community and the society by taking into account the local circumstances and the best international practices. •

TRANSLATION: ELINA SILTANEN

Making the best of the pandemic-era “new normal”

Disruptions are opportunities. They change things, and as a result, we often get to choose the new normal. The difficulty, however, lies in choosing wisely, because the new normal might become permanent.

During the Covid-19 pandemic, we have had to adjust our ways of working to fit this new normal. In that period of adjustment, we settled on three ways of doing academic research that have been particularly beneficial, ones that I feel contain elements of greater truths. They thus warrant advertising to a larger audience.

Our first innovation, proposed by professor Paavo Alku, is remote research visits. Clearly, onsite visits have not been possible, so we thought we could simply do them remotely, like all other work. I have had one visitor on my team now for almost six months, and it has gone so effortlessly that it has been hard to distinguish between those working from Finland and those abroad. We are all on video conferences anyway, so location generally does not matter.

What is much more exciting to me though is the potential of this approach in post-pandemic times. When comparing to onsite visits, think about the commitment that, say, a six-month visit requires. Can you really commit to such a visit if you are a single parent, a divorcee with shared custody of children or if you and your partner both have active careers? Is it then not clear that having a family is a disadvantage to your career? Is academic research only for single workaholics without lives outside work? Remote research visits clearly offer a resolution for such issues and enable a more sustainable career.

We have named our second innovation the “How do you feel today?” approach. Before the pandemic, we followed the Scrum/Agile project management phi-

losophy: a very short daily meeting in which everyone reports what they did the previous day and what they plan to do today. The benefits include a sense of accomplishment, setting of short-term goals and the ability to detect and resolve roadblocks early on.

During the pandemic, this felt much too formal. We did get an impression of how work was progressing but not how people themselves were doing. So we introduced a new segment to the daily meeting during which everyone answers the question, “How do you feel today?” However, “I’m fine” is not allowed; rather, one must express feelings of ups and downs, such as: “I’m frustrated because my bike was stolen” or “I’m really psyched – my article was accepted”.

The effect has been magical. Emotional expression is not something we typically do, and it has helped us understand each other much better. We are now like a family, much more so than before the pandemic. I highly recommend this to everyone!

Finally, I have experimented with remote networking. Networking has been one of the primary reasons we go to conferences, so something obviously needed to replace that. I have a love-hate relationship with conferences anyway – can we really justify the economic burden and environmental impact of flying around the world all the time?

My solution has been trivially simple: whenever I find some interesting research, I send a short email to the author saying, “Hey, what’s up, I read your paper, nice work, want to talk?” Most of the time, these are people I have never contacted before, but the recipients are almost always excited to connect. In the worst case, if I don’t receive an answer, I’ve already forgotten about it.

At conferences, I’ve always had trouble meeting the “interesting people”, so I end up engaging (uncomfortably) in small-talk with random strangers. In comparison, sending these emails means that we communicate based on a shared interest, so we don’t need to waste time with small-talk and can go straight to the meaningful “big” talk. Because it feels

meaningful for both parties right from the start, there is value throughout the interaction.

The pandemic-induced disruption has forced us to be creative, and we should make the best of it. All three of the above approaches are good for sustainability, both from the perspective of the environment and, importantly, in terms of supporting work-life balance. In fact, career-sustainability is a topic I would like to see discussed much more often. •

TOM BÄCKSTRÖM

ASSOCIATE PROFESSOR, AALTO UNIVERSITY

TOM.BACKSTROM@AALTO.FI

A FULL-LENGTH VERSION OF THIS TEXT

APPEARED PREVIOUSLY ON [HTTPS://TBACKSTR.MEDIUM.COM/](https://tbackstr.medium.com/)

Apulaisprofessorista kisälliprofessoriksi?

Yliopistoilla on käytössään kolmivaiheinen urapolku, jossa edetään apulaisprofessorista apulaisprofessoriksi ja edelleen professoriksi. Sekaannusten välttämiseksi joudutaan usein turvautumaan englanninkielisiin nimikkeisiin, mistä käy hyvin esimerkiksi palkkavertailu *Acatiimin* numerossa 3/2021. Kykenisikö yliopistoyhteisö keksimään kummallekin apulaisprofessorille oman suomenkielisen nimikkeensä? Avaan ideoinnin ehdotuksella apulaisprofessori, kisälliprofessori, professori. •

JUHA KARVANEN

SUOMEN KULTTUURIRAHASTON VUODEN 2022 APURAHAT

LOKAKUUN HAKU 1.–29.10.2021 KLO 16 ASTI

Suomen Kulttuurirahaston apurahat myönnetään suomalaisen kulttuurin edistämiseen, ja niitä voivat hakea yksityishenkilöt, työryhmät ja yhteisöt kaikilla tieteen ja taiteen aloilla. Keskusrahasto jakaa helmikuussa 2022 apurahoina noin 27 miljoonaa euroa.

Lokakuun haun apurahat jakaantuvat työskentely- ja kuluapurahoihin. Työskentelyapurahoja myönnetään myös monivuotisinä, ja tohtorikoulutettavat voivat yhdistää apurahan palkalliseen 50–56 %:n työsuhteeseen yliopiston tai muun tutkimuslaitoksen kanssa. Haettavana on myös noin miljoonan euron lisärahoitus ravitsemusta ja terveyttä käsitteleviin tutkimuksiin.

Tarkemmat tiedot Lokakuun hausta verkkosivuiltamme.
Voit seurata apurahatiedotustamme myös sosiaalisessa mediassa:

facebook.com/kulttuurirahasto

instagram.com/kulttuurirahasto

twitter.com/skr_fi

SKR.FI/LOKAKUUNHAKU

Viisaita neuvoja akateemiselle uralle aikoville

Johanna Isosävi & Camilla Lindholm:
Väitöksen jälkeen. Opas akateemiselle uralle.
Art House 2021. 232 sivua.

Uravalmennukseen ja -suunnitteluun liittyvä hiljainen tieto on pitkään ollut katveessa suomenkielisellä korkeakoulukentällä. Kiitoksenarvoista on, ettei Suomessa liene vallalla ”the academic cream will rise to the top”-tyylistä ajattelua, joka mediatutkimuksen emeritaprofessori **Joli Jensenin** mukaan on ollut angloamerikkalaiselle korkeakoulukulttuurille tyypillistä. Tätä ajattelua mukaillen hiljaisen tiedon julkituomiseen ei ole tarvetakaan, koska lahjakkaimmat keksivät pyörän kyllä itse.

Suomessa uravalmennuksesta ja suunnittelusta on kuitenkin viriämässä kiinnostavaa keskustelua, muun muassa tutkijanurien houkuttelevuudesta. Tähän **Johanna Isosävin** ja **Camilla Lindholmin** *Väitöksen jälkeen* -kirja onkin lämpimästi tervetullut avaus. Iso-

sävi on ranskan kielen dosentti Helsingin yliopistossa ja Lindholm pohjoismaisten kielten professori Tampereen yliopistossa.

Opas on kohdennettu hiljattain väitelleille, mutta myös väitöskirjaohjaajat ja seuraavia siirtojaan suunnittelevat väitöskirjatutkijat löytävät kirjasta merkityksellistä antia. Kirjan kantavana teemana on akateemisten urien triathlonisteihin verrattava työnkuva, johon kirjoittajat lukevat tutkijan, opettajan ja tiedeviestijän tehtävät.

Kirjan kahdestatoista luvusta yksitoista sisältää eri osaamisalueita julkaisemisesta kansainvälistymiseen ja vertaisarviointiin. Kahdententoista lukuna on kuusi erilaista uratarinaa. Tyyliltään teos on puhutteleva ja rohkaiseva.

Väitöksen jälkeen kirkastaa hy-

vin akateemisten urien edellyttämää laajaa osaamista. Täytyy julkaista, hakea rahoitusta, suunnitella hankkeita, opettaa ja kehittää opetustaan, vertaisarvioida, vastata palautteeseen, viestiä, vaikuttaa, tunnistaa aukot omassa tiedossaan ja aktiivisesti paikata niitä.

Väitöskirjaansa aloittelevalle vaatimukset voivat kuulostaa hiuksia nostattavilta. Tuore tohtori, tai pian väittelevä, sen sijaan tunnistaa paikat kehittää omaa osaamistaan.

Kirjoittajat johdattavat nuoren tutkijan ymmärtämään, että julkaiseminen, opetustyö ja hankkeiden läpivienti vaativat työtä ja tasapainottelua. Usein urakänteet voivat herättää voimakkaitakin tunteita. Oppaassa puhutaankin kaunistelematta tunteista ja

”Oppaassa puhutaan kaunistelematta tunteista ja niiden käsittelystä. Nuoren tutkijan on tärkeää oivaltaa, ettei kestävästi rakennetulla akateemisella uralla ole sijaa harhaluuloille.”

niiden käsittelystä. Nuoren tutkijan on tärkeää oivaltaa, ettei kestävästi rakennetulla akateemisella uralla ole sijaa harhaluuloille. Julkaisut eivät ilmesty kuin tyhjästä eikä rahoitus virtaa solkenaan.

Kestävien ja houkuttelevien tutkijanurien synty edellyttää, että julkaisuihin, opetukseen ja hankkeiden läpivientiin vaaditusta työstä, uhrauksista ja niihin liittyvistä tunteista puhutaan avoimesti.

Erityistä kiitosta ansaitsee kirjan käytännönläheisyys, joka näkyy paitsi oppaan aihepiireissä myös lukujen lopusta löytyvistä tehtävistä. Esimerkiksi International Committee of Medical Journal Editors -järjestön ohjeisiin perustuvat tekijyyden neljä kriteeriä ovat neuvoja, joita nuori tutkija ei välttämättä kohtaa, vaikka ryhtyisikin kirjoittamaan tai toimittamaan yhteistä teosta kollegoiden kanssa.

Myös kielteisen rahoituspäätöksen tarkastelu oppaan tarkistuslistaa vasten voi tuottaa hyviä oivalluksia. Pidin siitä, että myös tutkijan tiedeviestinnästä puhutaan riittävän pragmaattisesti. Näin lukija voi itse arvioida, onko hänellä aikaa, osaamista ja materiaalia,

jonka pohjalta ryhtyä esimerkiksi kirjoittamaan blogia tai ylläpitämään YouTube-kanavaa.

Laajuudesta huolimatta kirja ei juuri käsittele tieteellisten tekstien toimittamista, vaikka muutamissa kohdin nuorta tutkijaa ohjataankin pohtimaan, sopiiko jonkin teoksen toimittaminen omaan nupullaan olevaan tutkijaprofiiliin. Tieteellisten tekstien toimittamiseen liittyy kuitenkin omanlaistaan asiantuntemusta, jota nuorella tutkijalla ei vielä välttämättä ole. Jos kirjasta nähdään vielä päivitetty laitos, toivoisin sinne toimitustyötä avaavaa osiota.

Kokonaisuudesta välittyvä sanoma nuorille tutkijoille tuntuu olevan, että tutkijanuraan liittyvät tiedot ja taidot ovat opittavissa eikä perhe-elämäkään ole tutkijan saavuttamattomissa. Tutkijuuden ja perhe-elämän yhdistäminen edellyttää kuitenkin neuvotteluja moneen suuntaan, kuten kirjoittajatkin toteavat. Tämä on hyvä osoitus siitä, että tieteen tekeminen on joukkuelaji. •

KIRJOITTAJA VIIMEISTELEEE TAMPEREEN YLIOPISTOSSA VÄITÖSKIRJAA KIRJALLISUUDESTA KIELIKASVATUKSESSA.

POIMINTA KIRJASTA

”Kysymys siitä, oletko saanut riittävästi aikaa, saattaa vaivata sinua, olit sitten missä vaiheessa tahansa akateemista uraasi. Vakituksessa tehtävässä työskentelevällä on omat paineensa. Professoreiden tulisi hankkia tutkimusrahoitusta yhteisölleen. Yliopistonlehtorit tuskailevat, ehtivätkö tutkia riittävästi opetuksen ohella. Tenure track -polulla olevat kokevat epävarmuutta siitä, riitävätkö heidän saavutuksensa täyteen professuuriin. Ne, joilla ei ole pysyvää paikkaa yliopistoyhteisössä, saattavat kokea houkutusta tehdä töitä jopa yli voimavarojensa, jotta heille avautuisi jossakin vaiheessa vakituinen työ. Olipa kuinka tuottelias tahansa, voit aina löytää syyt, joiden vuoksi turhautua.”

VÄITÖKSEN JÄLKEEN, SIVU 199.

Sanna Ryyönen ja Anni Rannikko (toim.): **Tutkiva mielikuvitus. Luovat, osallistuvat ja toiminnalliset tutkimusmenetelmät yhteiskuntatieteissä.** Gaudeamus 2021. 328 sivua.

Mahdollista tavoittamassa

Yhteiskuntatutkimuksessa tarvitaan todellisuudentajun lisäksi ”jotakin, mitä kirjailija **Robert Musil** kutsuu mahdollisuudentajuksi”, kirjoittavat **Juha Suoranta** ja **Olli Pyyhtinen** *Tutkivassa mielikuvituksessa*. Suorannan ja Pyyhtisen artikkeli käsittelee fiktiokirjallisuuden käyttöä tutkimuksessa, mutta ajatus mahdollisuudentajusta jää soimaan korviin.

Kokonaisuudessaan tämä artikkelikokoelma kysyy, miten ottaa selkoa siitä, mikä on mahdollista. Tutkivaa mielikuvitusta edustavat ”luovat tutkimusmenetelmät”, jotka tavoittavat maailmasta eri asioita kuin rationaaliseen päättelyyn tai kielelliseen

ilmaisuun nojaavat metodit.

Kirjassa kaksikymmentä tutkijaa kirjoittaa eri menetelmistä. Osansa saavat muun muassa visuaaliset menetelmät, eläytyminen, tulevaisuuden kuvittelu, muistelu ja soveltava teatteri. Vaikka eri menetelmät liittyvät toisiinsa vain löyhästi, kirjan toimittajat, Itä-Suomen yliopistossa työskentelevät **Sanna Ryyönen** ja **Anni Rannikko**, ovat koonneet samoihin kansiin hämmästyttävän ehjän paketin. Kukin artikkeli lähestyy aihettaan samalla kaavalla: mistä on kyse, mikä on teoreettinen tausta, sitten hieman esimerkkejä, ongelmia, kritiikkiä ja yhteenveto.

Kirjoittajat onnistuvat ilahduttavan hyvin perustelemaan, minkälaiseen tiedontuotantoon kukin menetelmä sopii. Kun tutkimukseen osallistuvat kirjoittavat fiktiivisiä kirjeitä tulevaisuudesta, he eivät kuvaa objektiivista todellisuutta vaan valottavat vallitsevia tarinatyyppisiä ja todellisuuden vaikutusta kuvitteluun. (Näitä osallistujia on usein kuvaavampaa kutsua kanssatutkijoiksi kuin tutkimuskohteiksi.)

Joskus tutkijoilla ja tutkimukseen osallistuvilla tosiaan on yhteisiä tarpeita luoda uutta tietoa. Näin on esimerkiksi ”aktivistitutkimuksessa”. Filosofin **Sandra Hardingin** ajatuksia seuraten objektiivisuus syntyy tällaisissa tilanteissa tutkijan lähtökohtien ja sidonnaisuuksien avoimen tunnustamisen kautta.

Toisaalla kirjassa lähestytään vaikenemisen kulttuuria suden salametsästyksessä tai antirasististen liikkeiden ajattelussa autoetnografian kautta, ja toden totta yhteisöihin piiloutuvat käytännöt voivat

tulla näkyviksi, kun tutkija aktiivisesti osallistuu niiden toimintaan.

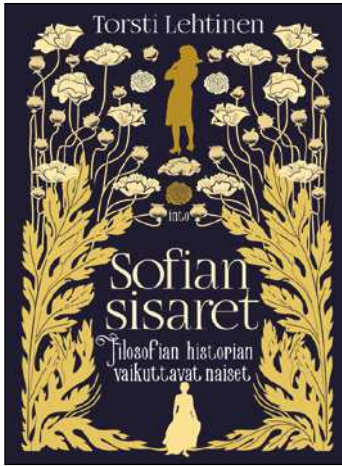
Kokoelma on myös hyvin monipuolinen. Kirjan kenties kiehtovin artikkeli on maantieteilijä **Johanna Hohenthalin** teksti osallistuvasta kartoituksesta. Hohenthal on käyttänyt menetelmää muun muassa Keniassa, jossa hän on antanut vesikiistojen repimillä alueilla alkuperäiskansojen edustajille mahdollisuuden kuvata ympäristöään laatimalla karttoja omista lähtökohdista käsin. Yhteiskuntatutkimuksen ja kartografian risteyksestä nouseva menetelmä paljastaa valtasuhteita, ympäristöongelmia ja turvattomuuksia.

Konkreettisimmillaan kirja on muistuttaessaan, että kuljeskelututkimuksessa kannattaa pitää nauhurin varaparistoja mukana. Teoreettisella laidalla se taas on kertoessaan prekaaritutkimuksen haltuunsa ottamasta kuljeskelumenetelmästä. **Guy Debordin** ja situationistien *derivé*-ajelehtimisestä periytyvässä metodissa tutkitaan kaupunkitilaa moniaistisesti. Marginalisoidut ryhmät toimivat tutkijoiden oppaina, osallistuen mieluummin kuin osallistettuina.

Kirjan toimittajat ovat tehneet kuljeskelututkimusta turvapaikanhakijoiden ja paperittomien kanssa, ja vaeltelu kieltämättä paljastaa tulta kadulta toisen, turvattomuuden ja epävarmuuden maailman.

Kirjan toinen toimittaja Sanna Ryyönen on aiemmin kirjoittanut teoksen *Taisteleva tutkimus* (Into 2013, yhdessä Juha Suorannan kanssa). Ryyösen ja Rannikon *Tutkivalla mielikuvituksella* on siihen luontevia yhtymäkohtia. ●

MIKKO PELTTARI

Torsti Lehtinen: **Sofian sisaret. Filosofian historian vaikuttavat naiset.** Into 2020. 230 sivua.

Filosofian pantheonin naiset

Pitkään ajateltiin, että filosofia on abstraktin ajattelun huippu ja siksi tunteellisille naisille saavuttamaton. Nykyään naiset ovat vihdoin päässeet filosofian pantheoniin, joka kauan oli kaikista kulttuurin muodoista miehisin, myös filosofien itsensä mielestä.

Kirjailija, kääntäjä ja filosofi **Torsti Lehtinen** löytää kuitenkin naisfilosofoja aina filosofian syntysijoilta antiikin Kreikasta asti. *Sofian sisaret* alkaa **Sokrates**ta opettaneista naisista, joihin lukeutuivat fiktiiviset Afrodite ja Helena, puolifiktiivinen rakkauten tuntija papitar Diotima sekä todellinen filosofi **Aspasia**, jolle ensimmäinen luku on omistettu.

Aspasia oli ensimmäinen filosofian opettaja, jonka luennoille saapuivat Sokrateen lisäksi muun muassa sellaiset suuruudet kuin **Sofokles** ja **Euripides**. Hänen oppinsa olivat maanläheisiä elämänohjeita mytologian viisaudella maustettuna.

Myöhemmätkin Sofian sisaret ovat maanläheisempiä kuin miesfilosofit ja osaavat kytkeä abstraktitkin ajatukset arkeen ja toimintaan.

Myös naisvihamielisenä pidetyltä keskiajalta Lehtinen löytää arvostetun naisfilosofin, **Hildegard Bingeniläisen**. Häntäkin pidetään alansa edelläkävijänä, saksalaisen mystiikan ensimmäisenä edustajana. Hän alkoi jo nelivuotiaana nähdä valvenäkyjä, joiden usko tulevan Jumalta. Lisäksi Hildegard oli tieteellisen luonnonhistorian alullepanija. Feminismiä hän osasi nivoa *Raamatun* oppeihin toteamalla, että ”Nainen voi olla miehestä tehty, mutta miestä ei voi tehdä ilman naista”.

Outoa kyllä Lehtinen ei löydä vapaamielisemmältä renessanssiajalta yhtään naisfilosofia, vaan loikkaa keskiajalta suoraan valistusajalle. Sieltä löytyy **Mary Wollstonecraft**, jota pidetään ensimmäisenä varsinaisena feministinä.

Tämä piti avioliittoa, jossa miehet määräävät ja joka usein solmitaan taloudellisista syistä, pahempana kuin prostituutiota. Jälkimmäisessä nainen myy vain ruumistaan hetken nautinnolle, mutta edellisessä hän myy itsensä ja elämänsä kokonaan. Avioliiton kritiikki ennakoி **Friedrich Engelsin** kirjaa *Perheen, yksityisomaisuuden ja valtion alkuperä*, jonka mukaan naiset ovat kapitalistin

omaisuutta siinä missä muukin aineellinen rikkaus.

Kirjassa käydään läpi vielä muun muassa **Simone de Beauvoir**, **Simone Weil**, **Hannah Arendt** ja **Luce Irigaray**.

Sofian sisarten ongelmat nousevat esiin etenkin de Beauvoirin ja Irigarayn kohdalla. Lehtinen kyllä muistaa de Beauvoirin kuuluisan toteamuksen – naiseksi ei synnytä, naiseksi tullaan – mutta hän ei esitele de Beauvoirin **Sartrelta** lainaamia transsendenssin ja immanenssin käsitteitä. Edellinen viittaa yksilön vapaaseen tietoisuuteen, jolla yksilö ylittää itsensä. Immanenssi taas viittaa ruumiiseen, johon vapaa tietoisuus on vangittu.

De Beauvoirin mukaan naiset ovat olleet vangittuja ruumiiseen ja vapaa tietoisuus on kuulunut miehille. De Beauvoirin mielestä naistenkin tulisi siirtyä transsendenssin sfääriin – ja siksi häntä on syytetty siitä, että hän haluaa tehdä naisistakin miehiä. Asiasta on monia näkemyksiä, mutta tämän kahtiajaon pois rajaaminen jättää huomiotta myös meidän päiviimme asti kestäneen keskustelun naiseudesta, mieheydestä ja niiden välisestä dialektiikasta.

Myös Irigarayn vaaliman feminiinisen kielen pohdiskelu jämähtää puolitiehen. Osittain sen vuoksi, että Lehtinen ei esittele Irigarayn lisäksi paljonkaan muita feminiinisen kielen olemusta pohtineita postmoderneja feministejä, kuten **Hélène Cixous**’ta, **Julia Kristevaa** ja näihin vaikuttanutta **Jacques Derridaa**.

Nykyaikaa käsitellessään Sofian sisaret jää jotenkin keskeneräiseksi ja pikaiseksi katsaukseksi. •

PEKKA WAHLSTEDT

Kati Nieminen & Noora Lähteenmäki
(toim.): **Empiirinen oikeustutkimus.**
Gaudeamus 2021. 438 sivua.

Oikeustiedettä kaikille

Tavallisella tallaajalla voi olla mielikuva, että oikeustiede on lähinnä muodollisten pykälien pänttäämistä ja ulkopuolisilta suljettua elitististä jargonia. Käsillä oleva monipuolinen kirja romuttaa tällaiset mielikuvat kertaheitolla. **Kati Niemisen** ja **Noora Lähteenmäen** toimittama *Empiirinen oikeustutkimus* puhuttelee kaikkien ihmistieteiden harjoittajia, koska oikeustiede jos jokin on monitieteistä filosofiaista yhteiskuntatieteisiin.

Toisin kuin lakien tulkintaan ja systematisoimiseen keskittynyt lainoppi, empiirinen oikeustutkimus pureutuu lakien käytännöllisiin ja vaihteleviin seurauksiin. Seuraukset voivat olla esimerkiksi

sosiaalisia, taloudellisia tai ekologisia.

Kirjasta löytyykin havainnollisia esimerkkejä esimerkiksi uuden yliopistolain suunnittelusta ja siihen liittyvistä väärinkäytöksistä. Osa kirjassa esiteltävistä asioista on kuitenkin sellaisia, jotka ainakin humanististen alojen opiskelijat oppivat jo lähdössä: mittaaminen, operationalisointi, laadulliset ja määrälliset menetelmät, haastattelumenetelmät, diskurssianalyysi ja niin edelleen.

Myös filosofiaa esitellään tieto-opista ja ontologiasta metodologiaan. Onhan etiikka oikeustieteen taustalla, ja oikeustieteilijän tulee kysyä, mitä on rikollisuus, kuka sen määrittelee ja millä ehdoilla. Nämä määritelmät elävät yhteiskuntien muutosten ja murrosten mukana.

Kirjassa nostetaan esiin myös kriittistä oikeustiedettä. Sen mukaan kuvailevan empirismin neutraalisuus, objektiivisuus ja arvovapaus on näennäistä: lähestymistapa pyrkii paljastamaan yhteiskunnalliset valtarakenteet ja ristiriidat sekä oikeustieteen sidonnaisuuden tiettyihin vallitsevaa järjestystä ylläpitäviin taustatoetuksiin. Näin kriittinen oikeustiede on omiaan edistämään tutkijan tietoisuutta itsestään ja omasta positiostaan.

Kirjan kiintoisimpiin lukee **Helena Huhdan**, **Malin Fransbergin** ja **Mikko Salasuon** artikkeli etnografisesta lähestymistavasta. Siinä tutkija astuu tutkittavien joukkoon ja yrittää päästä heidän nahkoihinsa, hahmottamaan todellisuuden tutkittavien silmin.

Menetelmä on kuin luotu empiiriselle oikeustutkimukselle, koska suurin osa kohteista liittyy rikollisuuteen ja alamaailmaan. Rikolliset edustavat "toiseutta", jolla on aivan omat arvonsa, uskomuksensa, kielensä, maailmankuvansa ja käytäntönsä. Ei riitä, että rikoksista rangaistaan. Rikollisten motiiveja pitäisi myös ymmärtää.

Kirjassa käsitellään myös verkkovihaa. Yleensä homogeenisena pidetty ja tuomittu vihapuhe löytää tutkimuksessa erilaisia muotoja ja motiiveja, joista jotkut ovat hyvinkin vaarallisia ja toiset harmittomampia. Kiihottaminen jotain ryhmää tai kansallisuutta vastaan, uhkailu ja kunnianloukkaukset menevät lain pimeälle puolelle. Lievempiä ovat vain yksilöihin kohdistuvat verkkokiusaaminen ja verkkohäirintä. Motiivit vaihtelevat ääripäästä toiseen, poliitikkojen vihaamisesta rikollisten vihaamiseen. Tuomitsemisen sijasta tulisi tutkia vihan erilaisia motiiveja. Ylipäänsä epävakaa yhteiskunnalliset olot ruokkivat verkkovihaa.

Kirja hälventää kuvaa oikeustieteestä elitistisen ammattikunnan omaisuutena ja vakuuttaa, että etenkin empiiriseen oikeustutkimukseen perehtymisellä on annettavaa kaikille oikeudenmukaisuutta ja sivistystä vaaliville. •

PEKKA WAHLSTEDT

Erik Wahlström, *Tanssiva pappi* (2004)

Päämäärättömät opinnot

Torstaina 12.9.1839 venäläis-amerikkalaisen kauppakomppanian parkki Nikolai lähtee Helsingistä kohti Sitkaa Venäjän Amerikassa. Mukana on nuori pastori **Uno Cygnaeus** (1810–1888). Tänne, ”Uuteen Arkangeliin”, pitäisi perustaa luterilainen kirkko. Uno ei lähde matkaan omasta halustaan vaan piispa Ottelinin painostamana. Ottelin on ottanut Unon apupapikseen, eikä suvaitse Unon avioliiton ulkopuolista lasta taloudenhoitaja Edlan kanssa.

Rousseaulaisen vapaan kasvatuksen saanut Uno oli tunnettu villien opiskeluaikojen naisseikkailuista. Helsingissä sijainneessa Keisarillisessa Aleksanterin Yliopistossa Uno opiskeli yhdeksän vuotta ”kerätäkseen tietoa, jonka olisi voinut hankkia vuodessa, jos hän olisi -- halunnut ja jos yliopiston organisaatio olisi sen sallinut”. Päämäärättömien opintojensa aluksi hän oli opiskellut lääketiedettä, sitten eläintiedettä ja historiaa ja lopulta teologiaa. Tulevaisuuttaan ennakoiden, jo ennen Alaskaan lähtöä, rippikouluistaisten onnettoman lukutaidon kanssa tuskaillessaan, Uno pohtii: ”Tarvitaan oikea koulu, kaikille avoin.”

Kahdeksan kuukauden merimatkalla on aikaa pohtia evoluution salojakin – miksi nisäkkäiden syödessä liikkuu alaleuka eikä yläleuka (siihen löytyy toki tieteellinen selitys) – vaikka **Darwinia** pidetäänkin diletanttina.

Uno kehittelee myös ajatustaan koulusta: Naisopettajia? Tarvittaisiinhän satojen tuhansien lapsien opettajiksi kymmeniä tuhansia opettajia, ja

näiden opettamiseen ”sata opettajien opettajaa”.

Viittä vuotta Alaskassa seurasi 12 vuotta Pietarissa. Sitten ”keisari Aleksanterilta kävi käsky, että kaikki maailma piti opetettavan. -- Ja Uno, joka oli Cygnaeuksen huonetta ja sukua, lähti Pietarista -- Jyväskylään -- perustamaan opettajaseminaaria”.

Uno siis nimitettiin kansakoulun perustajaksi, mutta alku ei ole helppo. Vastanimitetty siveysopin ja tieteitten järjestelmän professori, arvostettu senaattori **J. L. Snellman** ei katso Unon toimia suopeasti. Uno tuhahtaa: ”Pahinta pedagogiikassa on, että kaikki luulevat olevansa asiantuntijoita. -- Pedagogit, jotka luulevat että koulu voi kasvattaa, osoittavat mitä suurinta omahyväisyyttä”.

Itse Tampereen Koiviston kansakoulussa juuri peruskoulun tulon kynnyksellä koulua käyneenä Cygnaeuksen nimi tuli tutuksi, hyvässä ja pahassa, ainakin koululaisen mielessä. Unon tarina on **Erik Wahlströmin** (s. 1945) romaanista *Tanssiva pappi* (*Den dansande prästen*, 2004; suom. **Timo Härmäläinen & Veijo Kiuru**).

Unon tavoin Wahlström valmistui Helsingin (ei-keisarillisesta) yliopistosta. Hänen klassisten kielten tutkielmansa oli *Accentuell responsion i grekisk storfisk diktning* (1973). Laajasta teoksesta riittäisi aihetta toiseenkin juttuun, vaikkapa Suomen ensimmäisestä maisterintutkinnon suorittaneesta naisesta, **Emma Åströmistä**. •

PROFESSORILIITTO
PROFESSORSFÖRBUNDET
FINNISH UNION OF UNIVERSITY PROFESSORS

Webinaarisarja: Puheenvuoroja tieteen vapaudesta

Tervetuloa osallistumaan Professoriliiton syksyn 2021 webinaarisarjaan, jossa käsittelemme tieteen vapautta eri näkökulmista. Kuulemme puheenvuorot muun muassa tutkijoiden sananvapaudesta ja tekijänoikeuksista. Lisäksi saamme ohjeita ja vinkkejä siihen, miten on hyvä toimia, jos kohtaa epäasiallista kohtelua verkossa.

Pe 10.9.
klo 13.00–14.00

Tutkijan sananvapaus tieteen
vapauden näkökulmasta
professori Esa Väliaverronen

Pe 24.9.
klo 13.00–14.00

Epäasiallinen kohtelu verkossa
– työkaluja tutkijoille ja esihenkilöille
professori Atte Oksanen

Pe 22.10.
klo 13.00–14.00

Tekijänoikeudet ja
tieteen vapaus
professori Petri Mäntysaari

Webinaarisarja on avoin liiton jäsenille ja kuhunkin webinaariin lähetetään erillinen linkki sähköpostitse ennen tilaisuutta.

www.professoriliitto.fi

1000

URAPOLKUJEN TOHTORIT

DOCTORS OF A THOUSAND CAREER PATHS

**2 SEPTEMBER
AT 2-4.30 P.M.**

How can we make research careers attractive and versatile? What do early career researchers think about their future? What choices may lead to different doctoral careers?

This live stream event will be simultaneously interpreted from Finnish into English.

Register for the event at tieteentekijat.fi

WELCOME!

TUHANSIEN URAPOLKUJEN TOHTORIT

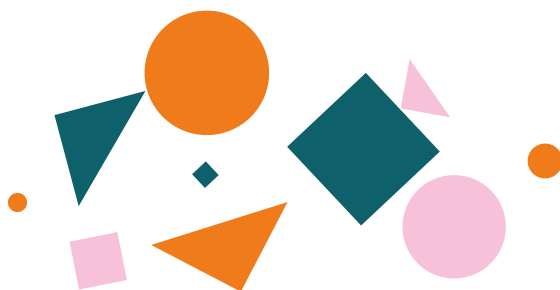
**2.9.2021
KLO 14-16.30**

Miten tutkijanurista tehdään vetovoimaisia ja monipuolisia? Mitä nuoret tutkijat ajattelevat uranäkymistään ja tulevaisuudestaan? Millaiset valinnat voivat johtaa erilaisille tohtorinurille?

Tutustu ohjelmaan ja ilmoittaudu mukaan verkkotapahtumaan osoitteessa tieteentekijat.fi

Tarjolla napakkaa keskustelua, tuore raportti nuorten tutkijoiden kyselystä sekä pecha kucha -esityksiä erilaisista urapoluista.

TERVETULOA!

TIETEENTEKIJÄT
FORSKARFÖRBUNDET • FUURT

**#1000URAPOLKUA
#TOHTORIENURAPOLUT
#1000CAREERPATHS
#DOCTORSCAREERPATHS**

TIETEENTEKIJOIDEN HALLITUS 21.5.2021

- Sai katsauksen liiton korkeakoulu- ja tiedepoliittisten tavoitteiden etene- miseen ja puoliväliriiheen tuloksiin sekä OKM:n tutkijanuratyöryhmän tilantee- seen.
- Käsitteli luonnosta liiton uramallikannoista.
- Sai katsauksen jäsenistön kannalta mer- kittävistä ajankohtaisista edunvalvonnan asioista.
- Päätty perustaa yhteisen yhdistyksen, Tiede ja Opetus ry:n, OAJ:n kanssa vah- vistamaan erityisesti keskiryhmän asemaa yliopistoissa.
- Merkitsi tiedoksi ajankohtaiset asiat Akavasta.
- Asetti työryhmän valmistelemaan Tie- teentekijöiden kielilinjakausia.
- Merkitsi tiedoksi viimeaikaiset lausunnot: Sivistysvaliokunta, Teknologia toimikunta ja korkeakoulutuksen saavutettavuussuun- nitelma. •

TIETEENTEKIJOIDEN HALLITUS 11.6.2021

- Toiminnanjohtaja Johanna Moisio esitteli Akava-yhteisön ajankohtaiset asiat.
- Hyväksyttiin Tieteentekijöiden uramalle- ja määräaikaisuuksia koskevat linjaukset.
- Asetettiin liiton TES-taustaryhmä yliopistojen yleisen työehtosopimuksen neuvottelukierroksen ajaksi.
- Erityisasiantuntija Miia Ijäs-Ildrobo kertoi jäsenistölle tehdyn koronakyselyn keskei- sistä tuloksista. Liiton toinen korona-ajan

jäsenkysely toteutettiin toukokuussa 2021, ja siinä kysyttiin mielipiteitä etenkin korona-ajan työskentelystä.

- Päätettiin asettaa työryhmä päivittä- mään Tieteentekijöiden palkkiosuositus.
- Tj Moisio esitteli toimintasuunnitelman puolivuotiskatsauksen sekä Tieteentekijöi- den tapahtumakalenterin.
- Käytiin läpi hallituksen seminaarin alus- tava ohjelma.
- Tj Moisio kertoi OKM:n tutkijanura- työryhmän johtopäätösten tilanteesta ja raportin julkaisusta. •

PROFESSORILIITON HALLITUS 28.5.2021

- Käsitteli HY:n oikeuksiensiirtosopimuk- sen tilannetta ja tutkijan tekijänoikeutta.
- Käsitteli järjestövalmiutta.
- Käsitteli liiton jäsenneuvontaa.
- Sai selvityksen tutkijanuratyöryhmän työskentelystä. Raportti julkistetaan kesäkuussa.
- Merkitsi tiedoksi, että liiton puheenjoh- taja on ollut kuultavana valtioneuvoston koulutuspoliittisesta selonteosta.
- Merkitsi tiedoksi, että hallituksen jäsen Petri Mäntysaari on valittu tutkimushallin- non tietovirtojen ja tutkimustietovarannon ohjausryhmän jäseneksi.
- Merkitsi tiedoksi EUA:n raportit yliopis- tojen julkisen rahoituksen kehityksestä sekä tilastotietoa pohjoismaisesta yliopis- torahoituksesta.
- Merkitsi tiedoksi liiton kannanoton halli- tuksen kehysriiheen.

- Merkitsi tiedoksi liiton antaman lau- sunnon valtioneuvoston selonteosta julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2022–2025.
- Merkitsi tiedoksi seuraavat sidosryhmäta- paamiset: VY:n johto ja OY:n johto.
- Merkitsi tiedoksi liiton kirjeen Tutkimus- eettiselle neuvottelukunnalle dosentti- nimikkeen käytöstä. •

YLL:N HALLITUS 29.5.2021

- Jatkoj seuraavan neuvottelukierroksen tavoiteasetantaa.
- Sai selvityksen opettajarekisteristä ja päätti YLL:n kannoista.
- Sai selvityksen opettajankulutuksen kehittämistavoitteista.
- Sai selvityksen kotimaisten tiedejulkaisui- jen avoimesta saatavuudesta.
- Sai selvityksen OAJ:n valtuuston ajan- kohtaisista asioista. •

YLL:N HALLITUS 11.6.2021

- Sai selvityksen OAJ:n Fiilismittarin tu- loksista yliopistosektorilla.
- Sai katsauksen koulutuspoliittisista asioista.
- Merkitsi tiedoksi OAJ:n järjestöraken- teen kehittämishankkeen ajankohtainen tilanteen.
- Sai selvityksen paikallisesta järjestöval- miudesta.
- Jatkoj Yliopistoseminaarin sisältöjen ideointia. •

PROFESSORILIITTO - PROFESSORSFÖRBUNDET

Rautatääläsenkatu 6
00520 Helsinki

Puheenjohtaja
Jukka Heikkilä
jups@professori.fi
puh. 045 657 5757

Varapuheenjohtaja
Eeva Moilanen
eeva.moilanen@professori.fi
puh. 050 305 667

Toiminnanjohtaja
(Edunvalvonta,
lainopillinen neuvonta)
Tarja Niemelä
puh. (09) 4250 7010

Järjestöpäällikkö
(jäsenneuvonta)
Raija Pyykkö
puh. (09) 4250 7011

Talousvastaava
(Taloushallinto, jäsenmaksut)
Anne Lehto
puh. (09) 4250 7013

Järjestösihteeri
(Jäsenyyteen liittyvät asiat)
Mia Rikala
puh. (09) 4250 7012

Viestinnän asiantuntija
Elina Andersson-Finne
puh. 050 348 1795

Liiton yleisnumero:
(09) 4250 700
etunimi.sukunimi@
professori.fi

www.professori.fi

TIETEENTEKIJÄT - FORSKARFÖRBUNDET

Rautatääläsenkatu 6
00520 Helsinki

Puheenjohtaja
Maija S. Peltola

Toiminnanjohtaja
Johanna Moisio
puh. 0207 589 612

Edunvalvontajohtaja
Mia Weckman
puh. 0207 589 616

Lakimies
Salla Viitanen
puh. 0207 589 621

Talouspäällikkö
Sanna Hoikka
puh. 0207 589 613

Erityisasiantuntija
Miia Ijäs-Idrobo
puh. 0207 589 622

Kehittämisasiantuntija
Ira Laitakari-Svärd
puh. 0207 589 615

Viestintäpäällikkö
Eevastiina Aho
puh. 040 620 3136

Viestintäsuunnittelija
Milla Talassalo
puh. 050 337 0551

Jäsenpalvelut
jasenpalvelu@tieteentekijat.fi
arkisin klo 9–16 puh. 0207 589 619

etu.sukunimi@tieteentekijat.fi

www.tieteentekijat.fi

YLIOPISTOJEN OPETUSALAN LIITTO YLL - FÖRBUNDET FÖR UNDERVISNINGSEKTORN VID UNIVERSITETEN YLL

Rautatääläsenkatu 6
00520 Helsinki

Puheenjohtaja
Santeri Palviainen
puh. 040 537 6211
santeri.palviainen@oulu.fi

Järjestötoiminnan assistentti
Rosa Hawela
puh. 020 748 9552
rosa.hawela@oaj.fi

Erityisasiantuntija
(työmarkkina-, korkeakoulu- ja
tiedepolitiikka)
Hanna Tanskanen
puh. 020 748 9621
hanna.tanskanen@oaj.fi

Erityisasiantuntija,
(työmarkkina- ja
korkeakoulupolitiikka)
Pasi Repo
puh. 020 748 9719
pasi.repo@oaj.fi

www.yll.fi

ACATIIMI

Päätoimittaja
Tuomo Tamminen
puh. 040 3511 196
tuomo.tamminen@acatiimi.fi

IT'S A NEW DAWN. IT'S A NEW DAY.

www.scandichotels.fi

SCANDIC HAMBURGER BÖRS

Turun kaupungin Kongressiyksikkö
on erikoistunut kokousten ja kongressien
hakuun ja suunnitteluun. Kauttamme
löytyvät parhaat ratkaisut: ajankohdat,
kokous- ja studiotilat, juhlatilat, hotellit,
markkinointimateriaalit ja kokousten
toteutuksen ammattilaiset. Palvelumme
on maksutonta. Ota omaksesi!

meetturku

TURKU

convention@turku.fi • p. 050 559 0608 • www.meetturku.fi